

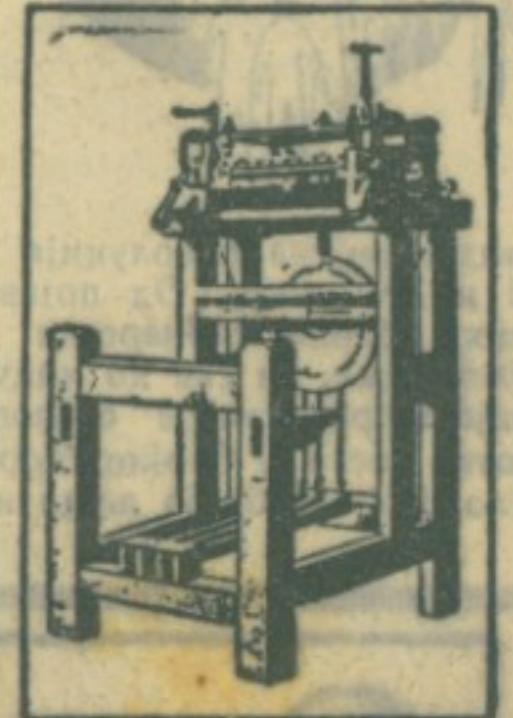
КРОЗ ВЕКОВЕ

МОРЕ — КРВ ЗЕМЉЕ

Стари Кинези веровали су да је морска вода Земљина крв и да плима и осека представљају купање њеног била. Једна арапска легенда каже да „анђео мора“ хода по мору и да тамо где он стане ногом настаје плима, а тамо где је ногу подигао осека. Прво тачно објашњење плиме и осеке дао је пре 2.000 година географ Посејдоновије.

СМРТНА КАЗНА ЗБОГ РАЗБОЈА

За уништење, па чак и за оштећење разбоја

за плетење чарапа, у Енглеској је све до 1811. године била прописана смртна казна.

ПРВА ЖЕНА У ЦРНИНУ

Ана од Бретање (1477—1514), жена француског краља Шарла VIII, упорно је захтевала да после његове смрти но-

си црнину јер је она лепо пристајала уз њену плаву косу. Ана је била у црнини толико привлачна да се Шарлов брат и наследник оженио њоме, тако да је она и по други пут била француска краљица.

Пре овога, ожалосте ни су у својој тузи за умрлим сродницима носили — бела одела.

САМБЕ НА ПОТПЕТИЦАМА

Француски владар Луј XIV, познат као велики кицош, имао је један пар ципела чије је потпетице чувени фламански сликар Ван дер Мелен украсио оригиналним минијатурама које су представљале неколико сцена из победоносних краљевих битка.

У ОВОМ БРОЈУ: *Прави сјецијалист*, *Двобој циноба у океану*, *Како излегда космос*, *Берлиоз*, *Јунаци са Запада*, *Гусари са „Панде“*, *Амазонке*, *Гуђур*

ВЕЛИКИ ГРАДОВИ У ПРОШЛОСТИ

Број људи на Земљи у век је био у зависности од количине хране коју су они у стању да произведу да се исхране. Две велике прекретнице у том погледу биле су неолитска револуција када су људи преко сточарства и земљорадње почели да потчињавају природу

и индустријска револуција у XVI и XVII веку. Од појаве првих облика сточарства и земљорадње, па све до индустријске револуције становништво света је бројно спорорасло. Пораст броја људи на

земљи од XVII века до данас је неколико пута већи него пораст од постанка људске врсте до тада.

Иако је у Старом веку на целој земљи било скоро десет пута мање становника него данас, милионски градови су већ тада постојали. У Риму је у III веку пре наше ере било преко милион становника. Јустинијанов Цариград је исто тако имао око милион житеља. Пре монголских инвазија, исламски градови Багдад и Дамаск имали су близу милион становника.

У средњем веку у Европи није било великих градова. Париз је у XVIII веку имао 100.000 становника. Лондон је ту цифру достигао тек у XVI веку за владе Марије Тјудор. Индустријска револуција је означила огроман скок у броју становника европских градова. Већ у XVII веку Лондон и Париз имају по пола милиона становника. Напуљ је 1616. године имао 280.000 становника.

Становништво европских земаља је у то време било малобројно. Енглеска и Шпанија су 1700. године имале по пет и по милиона становника, а Италија 13 милиона, колико је имала и Русија која је по пространству била неколико десетина пута већа од ње. Са својих 18 милиона становника Француска је била најмногљуднија земља тог доба у Европи.

Северна Америка је на почетку XIX века имала свега шест милиона становника, али је број њеног становништва нагло растао. Он је 1850. године достигао 16 милиона, 1900. године 81 милион и 1950. — 165 милиона. Русија је 1800 године имала 37 милиона, 1850. године 60 милиона, 1900. године 126 милиона и 1950 године око 200 милиона.

Бразил је почетком XIX века имао четири милиона становника, 1900. године 17 милиона, а данас има 60 милиона. Број становништва се у Африци скоро цео век није мењао да би затим од 120 милиона 1900. године скочио на 206 милиона 1950. године. Број становника Азије је порастао од 857 милиона 1900. године на 1.407 милиона 1950. године.

У току следећих деценија земљу ће наследити нове милијарде људи. Према разним проценама број становника на свету ће 2000. године износити најмање 3.640 милиона, а највише 6.000 милиона људи. Једна умерена процена предвиђа да ће 2000. године Северна Америка имати 235 милиона становника, Централна Америка 109 милиона, Јужна Америка 234 милиона, Европа 560 милиона, Азија 2.200 милиона, СССР 427 милиона, Африка 348 милиона и Океанија 21 милион. Према тој процени укупан број становника на свету ће тада износити 4.133 милиона људи.

ЛОФОТИ

Дивни предели са Лофотских острва, за које неки тврде да их има колико дана у години, родсећају на алпске пределе Швајцарске. Овде је лепо за време кратког лета, а за време зиме кад магле све обавијају, онда је непријатно и суморно

Најлепша острва Скандинавије су Лофоти. Као да ничу из мора врхови од гранита, ветром исечени, а на врховима блиста вечни снег. На узаним обалским пределима налазе се древне рибарске куће, које као да су залепљене уз стрме планине. По блиставим

Фјордовима плове узане нордијске лађе.

Лофоти су норвешка група острва северног поларног круга. Главна лука је Нарвик. Острва која се пружају на запад чине прави „моло“ према океану. Упоредо са Лофотима налазе се пролази којима у

пролеће пролазе милиони бакалара. Двадесетак километара од острва налази се такозвана „Еге“, где се испод водене површине налази дуги гребен са наглим нагибом својих хридина. Велике групе бакалара пливају упоредо са Егом. Ове рибе живе близу Медвећег острва код Шпицберга, а за време мрестења оне пливају поред Еге према југу. Вешти лофотски рибари тачно познају путеве бакалара и хватају их на разне начине. Улов је одличан и никад не подбаца. Крајем априла лов је завршен и риболовци поново чекају пролеће.

Бакалари се суше на нарочитим сталцима. Тада личе на слепе мишеве приликом одмора. Риба се суши све дотле док се не стврдне као кокт.

Као што се код нас у подрумима слажу дрва, тако лофотски рибари слажу уловљене и осушене бакаларе у своје оставе.

ОСТРВА ЗА 50.000 ДОЛАРА

Прича се да су острва Фиџи потпала под Енглеску на овај начин. Половином 19 века, када је у граду Суви владао поглавица Такомбау, слављен је четвртог јула амерички државни празник у америчком конзулату. На тој свечаности био је и поглавица Такомбау.

Свечаност је била бучна. Међутим, нечијом непажњом једна запаљена буктиња изазвала је пожар у згради конзулата. У спасавању су учествовали сви, али нису имали успеха и конзулат је потпу-

но уништен и опљачкан. Нешто је упропастила ватра, а нешто спасиоци.

Амерички конзул окривно је Такомбау и поднео тужбу тражећи одштету од преко 5.000 долара. Наравно, поглавица ту суму није могао да исплати, те се захтев америчког конзула доцније попео на 45.000 долара.

Уместо толике суме, поглавица Такомбау понудио је америчком конзулу: себе, своје племе и сва острва, али је конзул тражио новац. Тада се Такомбау обратио енглеском

конзулу и енглески конзул обавестио је Лондон да острва Фиџи могу припасти Енглеској, ако би се Такомбау дала сума од 50.000 долара да би платио дуг Америци.

Ово питање енглеска администрација вукла је до 1873. године, када су дугови поглавице Такомбау исплаћени и када су острва Фиџи дефинитивно постала енглеска.

Тако прича. Иначе острва Фиџи чине прелаз између Меланезије и Полинезије, а

становници по култури припадају такозваном полинезијском кругу. Група Фиџи има 320 острва. Највеће острво је Вити Леву (10500 кв. км). Главни град је Сува (око 12.000 становника). Иза Хонолулуа то је највећи град Оцеаније.

На острвљу Фиџи гаји се шећерна трска, копра, банане, кокос, стока, а постоји и неколико фабрика шећера, затим љуштионице пиринча, фабрика уља и фабрике млечних, месних и воћних конзерви.

Ripley's - Вероватли или не!

ЈЕДАН ХРАСТ У БЛИЗИНИ АУСТРАЛИЈЕ (ЕНГЛЕСКА) КОЈИ ЈЕ БИО ВИСОКО ДРВО ЈОШ ЗА ВРЕМЕ ГРАДАНСКОГ РАТА (1646) ИМА РАЗНОВОДНО ЛИШЋЕ

ПЕТЛА СА 4 НОГЕ ИМАО ЈЕ ЕЛТОН ЏОНС ИЗ ДИКСФИЛДА (САД)

КРВ УМЕСТО ВОДЕ

ЈЕДНУ ВОДЕНИЦУ У КУРКИЗАНУ (ТАВАРИСТАН) ПОКРЕТАЛА ЈЕ ЧИТАВ ЈЕДАН ДАН (710 ГОД) УМЕСТО ВОДЕ — КРВ ПОГУБЉЕНИХ СТАНОВНИКА ГРАДА КОЈИ СУ ОДБИЛИ ДА ПРЕДАДУ КУРКИЗАН ЈЕЗИЦИ, ВЛАДАРУ КОРАСАНА КОЈИ ЈЕ ОНДА ЗАТРАЖИО ДА МУ СЕ ИСПЕЧЕ ХЛЕБ ОД БРАШНА „САМЛЕВЕНОГ НА КРВИ“

© 1959, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.

КУКА-СТЕНА

НА ОСТРВУ ГАЛИЈАНУ (БРИТАНСКА КОЛУМБИЈА) ВАЈАРСКО ДЕЛО ПРИРОДЕ

КАШМИР

ДРЖАВУ У СASTAVУ ИНДИЈСКЕ УНИЈЕ ОКО КОЈЕ СУ БЕ ИНДИЈА И ПАКИСТАН ТОЛИКО ДУГО СПОРИЛЕ, КУПИО ЈЕ 1846. ГОДИНЕ ГУЛАБ СИНГ ЗА 3.637.500 ДОЛАРА.

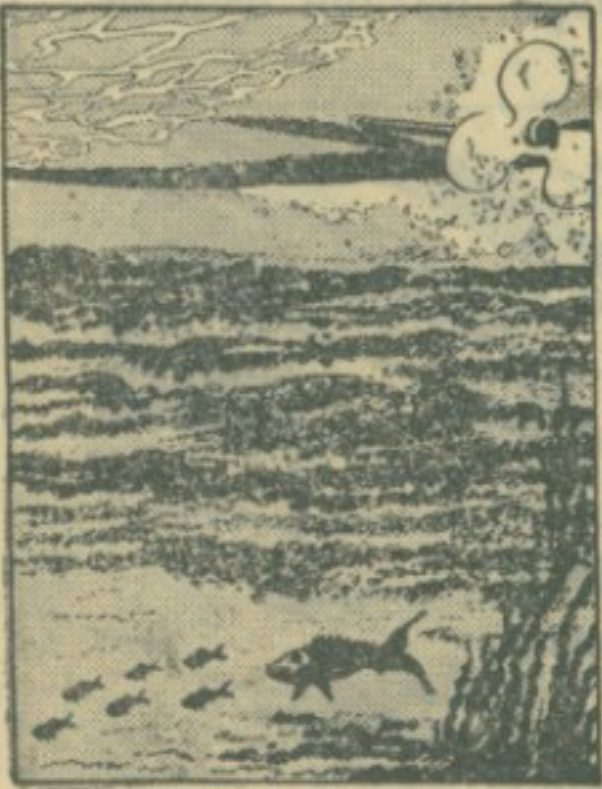

КАМЕНА ХУМКА

КРАЈ БЕРМАРФОРДА (ШКОТСКА) ОБЕЛЕЖАВА МЕСТО ГДЕ ЈЕ КЛАН МАКДО-АЛДОВИХ ПОБЕДИО КЕМБЕЛЕ ОТАДА, ВЕК 314 ГОДИНА, СВАКИ МАКДОНАЛД КОЈИ ПРОБЕ КРАЈ НЕ ДОДА ВЕДАН, А СВАКИ КЕМБЕА УКЛОНИ ПО ЈЕДАН КАМЕН

МАЛО О ОСТРИГАМА

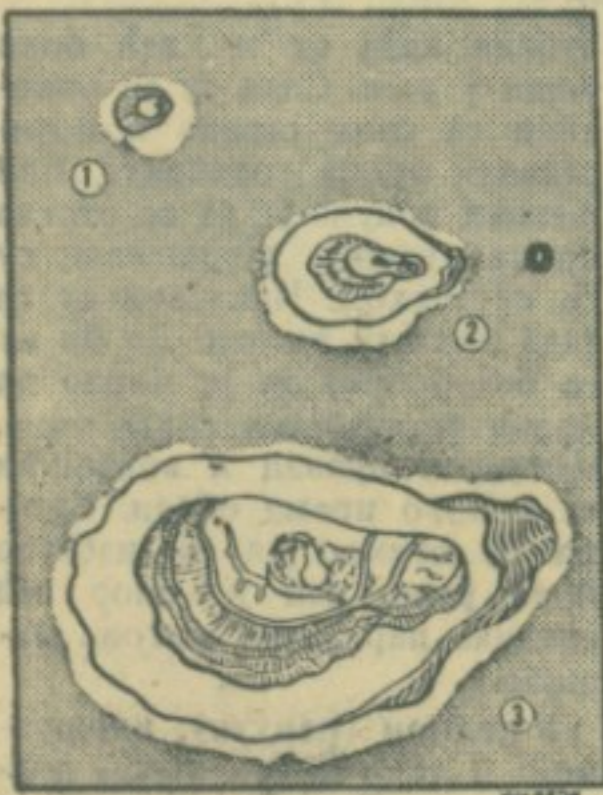
Острига или каменца (*Ostrea edulis*) је врста шкољке. Развија се на морском дну. Изгледа да остригама одговарају боље заштићена места као што су заливи и пливаци. Једним калком острига је прирасла за камење због чега су капци неједнаки. За подлогу прираста дебљим и већим капком на коме се ви-

де листићи. Има разних острига, а неких чак и са драгоценим бисером.

Остриге су познате као укусно јело. Као и друга морска храна и оне су богате протеином.

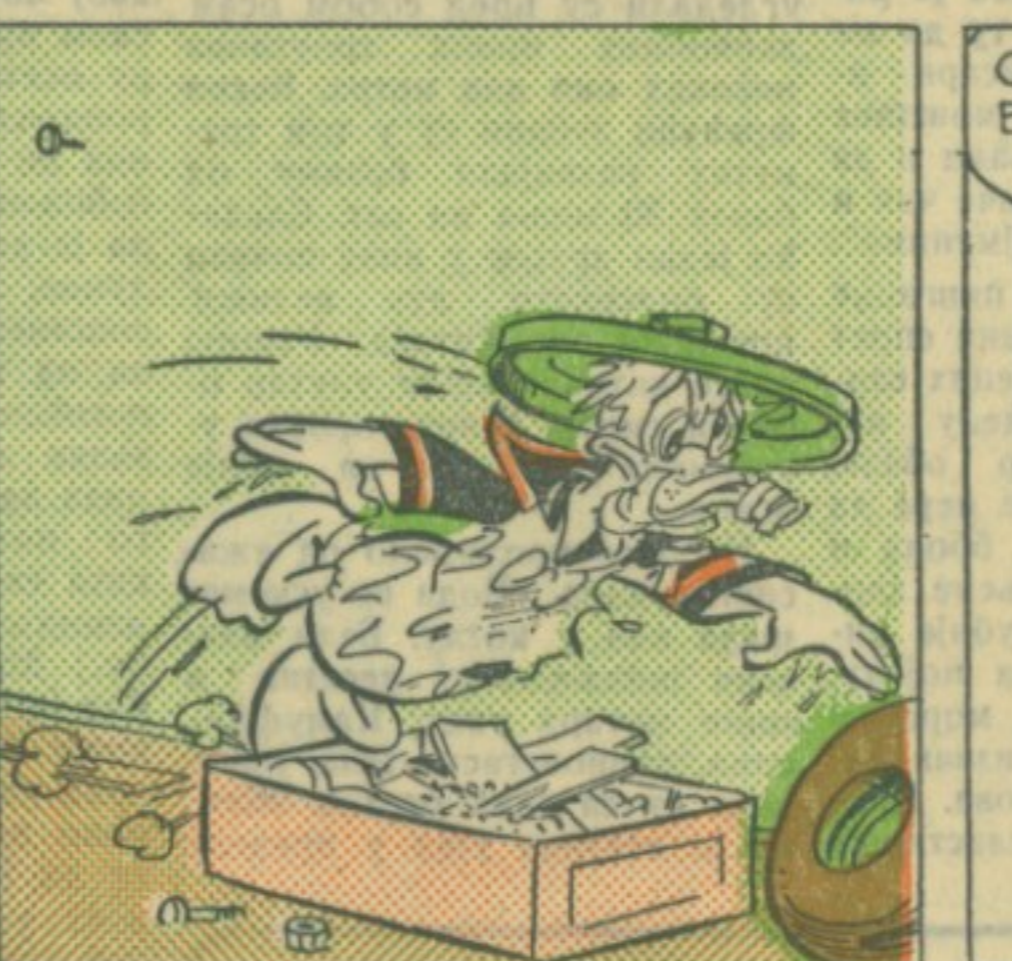
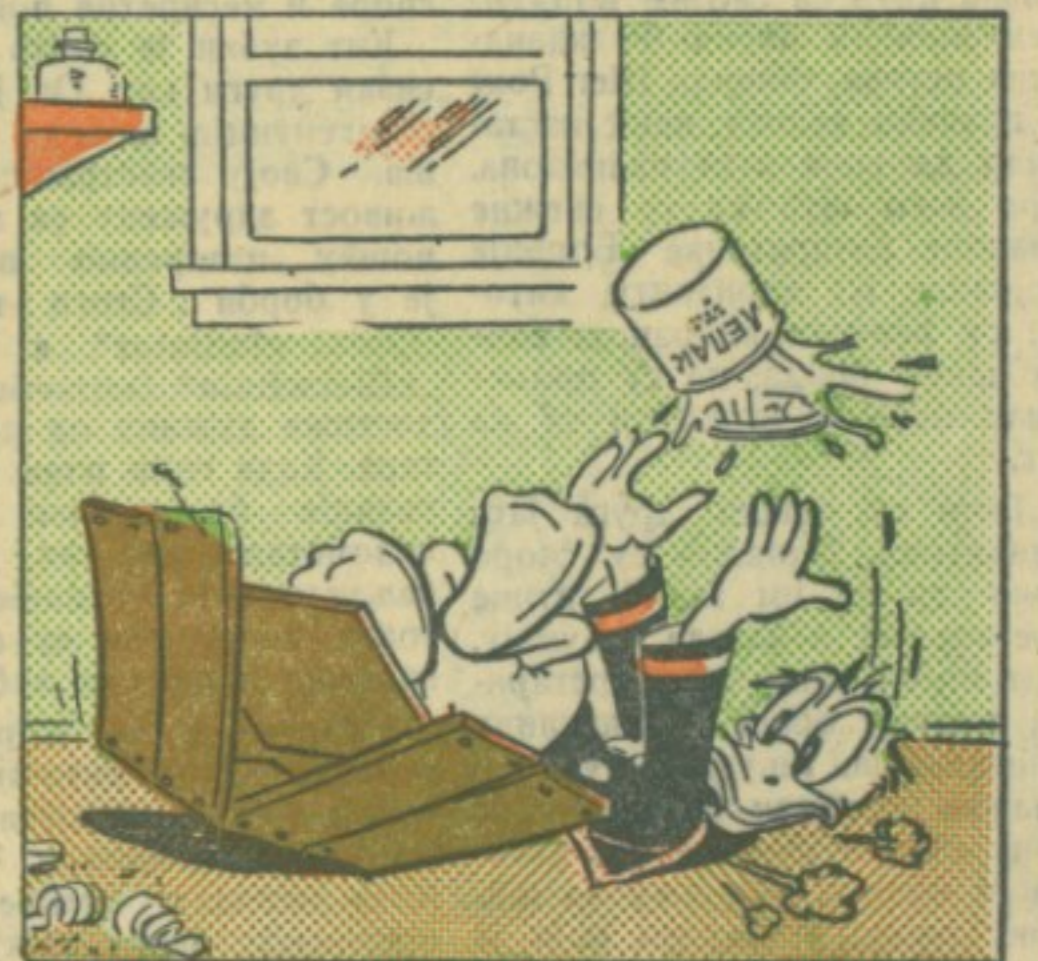
Једна једина острига може да произведе, како се мисли, око 500.000.000 јаја у току једне сезоне плођења. Већи део

ових јаја поједу друге животиње, па се сматра да једва око милион просечно дочека величину одрасле остриге. С лева на десно (на доњој слици) виде се острига у току ра звитка: 1) један месец, — 2) једна година, — 3) три године.

ПОСАО САМО ЗА КЕПЕЦЕ

Авионска компанија из Сакраментоа у Калифорнији најзад је нашла раднике који ће чистити цилиндре од 25 см у пречнику. Два кепеца Шнајдер и Милс за овај посао добијају 8 долара на сат. Обручи око њихових груди који имају пречник као и цилиндар доказују да се они заиста могу провући кроз њега.

ТЕЛЕФОНИРАЊЕ НА »ШКОТСКИ« НАЧИН

Причали смо један другом шале у вези с телефоном.

— Ја ретко телефонирам из вароши кући, — изјавио је Прелс који је у друштво стигао нешто касније. — То чиним највише једанпут дневно и то „шкотски“.

— Како шкотски? — зар ви знате шкотски?

— Не на шкотском језику, већ на шкотски начин. Зар никад нисте чули за то?

Прелс нас је мигом позвао да дођемо ближе и почео:

— Као што знате, ја станујем у предграђу. Посао ме приморава да дуго останем у канцеларији, тако да никад не ручам у време. Једног дана стигнем на ручак тачно у подне, други дан тек око један,

а дешава се да дођем и око два. Због тога сам уобичајно да свакога дана уђем у једну јавну телефонску кабину и јавим жени да полазим кући на ручак. То ме не стаје ни паре.

— Како то?

— Врло једноставно — рече Прелс смећећи се. — Узмем десет пфенига из џепа и бацам их у апарат, окренем свој број, док кол куће зазвони. Чим је трипут зазвонило, ја спустим слушалицу и десет пфенига испадну, пошто на другој страни није дигнута слушалица. Ја, наиме, увек сачекам да тачно три пута зазвони. Кад моја жена чује да је трипут звонило и да је говорник спу-

стио слушалицу, она зна да сам то ја послао кући и да треба да припреми све за ручак.

— Али ако ваша жена код куће ипак подигне слушалицу?

Прелс се задовољно насмеја и рече:

— Све је то договорено. Моја жена зна кад треба да подигне слушалицу, а кад не треба. Она зна да у подне мора да чује мој сигнал. Ако се, пак неко други јави, онда ће он морати мало да чека, пошто моја жена диже слушалицу тек приликом петог знака. Зар то није практично?

Присутни су се погледали заплашено, али Прелс

то није приметио и његов смех никако се није зауставио.

Један од присутних нарочито се заинтересовао

за овај Прелсов изум и поново се распитао за његово функционисање.

— На ту идеју ја никада не бих дошао, — рекао је он Прелсу.

— Човек се учи док је жив.

— Да ли бисте хтели да ми све то још једном протумачите. Баците, дакле, новац у аутомат, дигнете слушалицу и позовете 23-345.

— Не позovem 23-875, то је мој број...

— Аха, 23-875...

— Да.

Човек који се распитивао одмах је устао.

— То је сјајна ствар. За-

памтићу! А откада практикујете овај начин телефонирања?

— Већ две године... И то сваки дан.

— Невероватно, — примети човек, поздрави нас све и несташе.

Када је он отишао, Прелс је хтео да побере још више ловорика за своју генијалност, али је на нашим лицима приметио да нешто није у реду.

— Знаш ли ко је био тај човек? — упита га један од нас.

— Не. Ко?

— Наш нови инспектор за сузбијање злоупотребе на аутоматским телефонима.

ДВОБОЈ ЦИНОВА У ОКЕАНУ

На острвима северно од антарктичког континента не живе људи. Јужна Борнија, Јужне Оркаде, јужна шетландска острва, Грахамова Земља, Земља Александра I, Кергелен и острво Макарни представљају привилегиран кутак само за научнике и истраживаче, које зими шаба немилосрдни подарни ветар, а лети, на оштром стењу, греје зубато сунце. Само по који цвет промоли своју круницу и баи застрашен поглед на вечно хладно море.

Било је лето када су два плава кита са својим младунцем прошли поред Фалклендских острва, обили Шег Роке и правећи велику пену наставили да гоне јата планктона. Пре него што су се снежне планине антарктичке Борније појавиле на хоризонту, китови су осетили вибрације елиса нашег брода, па су променили правац; скренули су на југ.

Тамо су нашли друга јата планктона. Пловили су споро тако да су им многе птице слетале на леђа да кљуцају. Китови су више дана крстарили поред обала начичканих пингвинима. Гњурали су се и снажно фрктали окружени са свих страна фокама. Планктона је било у изобилју за њихову пашу. Младунац који је скоро непрестано био на сиси брзо је растао и јачао. Његов млаз се гордо дизао изнад морске површине до трећине висине млаза његових родитеља. Драма је почела једног тихог дана.

Наизменично гњурање и испливање породице китова пореметила је без видљивог разлога жена. Она је са обалске стране нагло скренула према пучини. Њен покрет је био тако оштар да замало није главом треснула о бок мужјака. Тада је и он, приметно разлог промене правца и упутио се улево. Породица је нагло повећала брзину.

Фоке које су биле око китова разбежале су се. Оне су најкрајим путем грабиле према обалском стењу на које су се успузале клизајући се и вршилећи у паници.

Танак траг морске пене пресекао је море недалеко од обале. Затим се појавио још један траг, па трећи и четврти. Трагови су постали видљиви. У једном тренутку су се испред њих појавила танка, троугласта, црна сечива. Четири шилжа парала су морску воду невидљиво брзином. Фоке које су се склониле у стењу урале су од страха. Троугли су постајали све већи и бројнији. Призор је био застрашујући. Ускоро су постали дугачки метар и по, па већи и дебели од човека, оборени својим врхом унутраг. Из њих рабала су се из морске

пене нова сечива. Свако од њих представљало је леђно пераје кита-зубана.

Гладијатор

Чак и највећи морски пас је само мала рибаца према киту зубану. Морски пас је сурови и безобзирни грубијан набијен страховитом животном снагом. Када је рањен, он прождире своју утробу. Када му ишчупају срце и баце га у море он плива, а без главе живи још читаве сате! Али његов сићушни мозак је безвредан и преноси телу само споре и неспретне покрете.

Кит зубан је сисар као и сваки други кит. Он је најинтелигентнија морска животиња. Своју свестрану проциљивост здружену са крволочношћу изванредно примењује у борби. Стога га зову „Orca gladiator“ а Енглези „killerwhale“ (кит-убица). Он достиже дужину од девет метара. Када гони плен може да развије брзину чак и од 55 километара на сат. Његове чељусте које су мање од китових наоружане су са 12 огромних и оштрих зуба.

Ужасно је прождрљив. У стомаку једног кита-зубана ду гачког шест и по метара нађено је 13 делфина и 14 фока! Када нападају китове зубани организују праву хајку која је налик на колективну потеру вукова на снажног и брзог јелена.

Велика троугласта црна израслина на средини леђа кита зубана може да достигне висину од 2,20 метра. Поред ње он располаже и са два покретна бочна пераја. Његове очи, које нису сићушне као китове, налазе се иза отвора уста. Свако ко се нашао очи у очи са зубаном више никада не заборавља тај продорни и проциљив поглед муње. Ево како је мајор Гавин Максвел описао тај поглед:

„Први кога сам видео био је непокретан и гледао ме је право у очи. Рекло би се да је диновски гуштер. Израз напрегнутог љубопитства те тајанствене главе која ме је прождирала погледом унео је панику у мене. Био је ту да ме подсети да морски сисари имају најразвијеније мождане вијуге међу животињама и да у том погледу предјаче чак и над човеколиким мајмунима“.

Да би изврнули пингвине или фоке у воду зубани спретно искрећу ивице ледених санџи или пробијају ледену наслагу далеко унутар обале. Неустрашиви су до те мере да прилазе уз сам бок брода и прождиру китове рањене харпуном. Ако морнар убије кита зубана остали га поједе. Почетком овог века морнари су зубанима бацали изванредно укусне језике китова. Примамљени овом посласницом

Жан Блон, један од најбољих познавалаца живота морских сисара, описао је у потресној репортажи дивљу борбу на живот и смрт између три кита и јата најкрволочнијих морских звери китова зубана

зубани су организовали читаве хајке на китове увек када би приметили рибарски брод на видуку. Та необична сарадња донела је огромне користи китоловцима.

Ужасан судар

Бежећи испред зубана три кита су пливала највећом могућом брзином. На жалост, младунац је још био нејак и отац и мати су морали подешавати своју брзину према њевој. Међутим, чак и најбржи китови спорили су од зубана. Пливали су и дубоко гњурали, али су увек морали испловити на површину да узму ваздуха. Пошто су носе више од десет минута улеђа испловили на површину улеђали су пред собом осам злокобних црних троуглова високих око два метра. Бесно фркнули зубани су у том тренутку развијали брзину од близу 30 миља на сат. Следиле један другог у низу почели су описивати лук великог пречника око китова. Ускоро су се китови нашли унутар обруча смрти. Жива торпеда устремљена су се на своје жртве.

Небо се проломило од ужасног судара. Вода се усукomesала као у котлу. Бели млазеви шикљали су десетак и више метара увис. Камуфлирана, тамногеста тела, нападала су са свих страна. Женка је осетила ујед у пределу

репа. Извила се свом снагом увис и шибом свог репа упутила је једном противнику ужасан, смртоносни ударца. То је било упозорење осталима да буду обазривији. И мужјак се јуначки отимао. Младунац није заостајао за примером старијих.

Китови су престали да беже. Удустили су се у отворену битку. У кругу пречника 200 метара пучина се проламала од рике, фрклања, пуцања и пљеска оријашких репова о водену површину. Зубани су се извијали и чинили су праве вратоломије да избегну ударе репова. Сада је циљ зубана био да изолује младунца и да га усамљеног прождеру. Женка је као тигрица бранила свој пород шибатујући репом у свим правцима. Када је у мору осетила мирис крви разгорула се као махута. Ни она ни мужјак још нису били озбиљније повређени. Схватила је да је то крв њеног младунца. Женка се ни по цену сопствене главе не би удаљила од младунца, чак и да је погођен харпуном све док даје знаке живота и док постоји нада да се спасе. Али није дуго потрајало, а тело малог кита се претворило у коваву, искидану и беживотну трупу. Матерински инстинкт је био мртав. Нагон за одржањем врсте је био јачи. Женка је раме уз раме са мужјакком поново почела да бежи. Надала се да ће искористити небудност зубана за време гоње око крваве морске трпезе и умаћи. Два кита су највећом брзином бежала гњурајући се, фркнући и поново гњурајући.

Када су китови после дужег гњурања изронили, уверени да су својим гоницима заварили траг, зубани су поново били ту. Тек што су се женка и мужјак појавили на морској површини, они су се устремили на њих.

У борби против великих китова зубани се труде да прво онеспособе њихов реп који је главно оружје и основна моторна снага највећих морских сисара. Тешкоћа се састоји у томе што морају да би дохватили репове избећи њихове смртоносне ударе. Разјарени и раздражени крвљу зубани су се муњевито устремљивали на репове китова, кидатући својим чељустима огромне комаде тврде коже. Захвањена у дарцима репова нападачи су, тешки преко десет тона, летели више метара увис чврсто држећи у чељустима крваве комаде меса. Пушчеви репова су на пучини одвањали као топовске салве. Обрачуи морских титана лично је на битку крсташа.

Зубани су се још више осмелили и почели су да ује-

дају уморне китове за главу и уста. Китови су се узалуд надали да ће неком од својих противника пребити кичму што би остали искористили да се устреме на њега и пождеру га. То би био тренутак предаха и нова нада за спасење. Уместо тога, зубани су држећи се своје стратешке замисли све више приближали китове у плићак, уз обалу.

Женка је у једном тренутку осетила огроман терет на репу. Више зубана су је истовремено шчепали и као приковали за морско дно. Ричући је дрмала своју оријашку главу и ударала је њоме свом снагом непријатеље који су је уједили око очију. У тренутку када је један од зубана отворено њене усне и гурило своју њушку у десни део њених уста женка се ужаснула. Свом снагом је стегла вилице, али су је и други зубани уједили за усне и почели су гурати своје носеве у њена уста. Снажни мужјак се са своје стране очајнички отимао. У једном тренутку скупио је толику снагу да се скоро цело његово тело виноло у ваздух. Огроман талас подигао је у вис женку и њене нападаче, али они нису напуштали плен. Њихове њушке су још дубље продирале у њена уста. Почели су да кидату њен језик.

Оргџа у крви се настављала. Женкини мишићи уста су се опустили, нападачи су се отимали око њеног језика, прождирили њене очи, кидали мекке, румене дојке, черчили стомак још живе женке...

Вода је кључала око њеног тела, које су китови-убице претварали у све безобличнију масу. Више нападача су у међувремену оставили мужјака, па су се и они устремили на женку. Мужјак је био вичан боју са зубанима. До тада је више пута нагнао у бекство читаво јата зубана и убилачки ударцима свог репа послао више њих у смрт. Већину је убијао на тај начин што се извијао високо изнад воде да би затим тежином од 100.000 кила у паду здобио тело нападача.

И овог пута успео је да убије два нападача. Међутим, они су били толико прождрљиви да ни леш малог кита, ни трупице њихових убијених другова, ни огромно, скоро непомично, крваво тело женке у агонији нису могли да задовоље њихов нагон за прождирањем. Нове убице су придолазиле и крв у води их је чинила све бешњим.

Било је право чудо да се мужјак одржао до тог тренутка. Више пута је одбио напад

зубана који су му већ били ушли у уста. Сада су га опколили са свих страна и потицкивали према плићак. Сви његови покушаји да се отргне према пучини завршавали су се неуспехом. Нападачи су га тада хватали за реп. Да би их се ослободио, он је морао да прави ажробатски сатто увис, мењајући правац и враћајући се поново према обали. Сатима се отимао да би избегао нове ране, али је умор већ увелико паралисао његове мишиће.

У једном тренутку, најкрупнији и лудо дрски зубан подвукла се под њега и ујео га за доњи део стомака који представља његов најосетљивији део тела. Мужјак је помахитао од бола. Ништа више није видео, није знао на коју ће страну, био је спреман на све само да се ослободи тих ножева који су му секли утробу. Његови скокови су постали тако жестоки и чудовишни да су се сви зубани у страху разбежали и отворили му пут. Само је један заривених чељустима остао као пијавица припијен уз његов стомак. Са мужјакком је летео увис да би се убрзо затим суновратио у океан, али свој плен није остављао. Мужјак је час скакао горе час доле, као коњ преко препона, час лево час десно, као смучар који савлађује капије. Затим је мужјака почео да савлађује умор који је постао јачи од бола. То су осетили остали зубани који су се поново умешали у оргџу убијања и ускоро су се сви нашли на његовим леђима и бочковима.

Он је схватио да му се ближи крај. У грчевима агоније он је нашао у себи последње резерве запрете снаге титана. Као морски пас који се окован пипцима циновских полипа баца у очајању о стене, он је у огромним скоковима кренуо према обали. Морао се по сваку цену ослободити ужасних мука. У тим последњим секундама јуриша према обали достигао је брзину коју никада раније у животу није развио. Тражио је спаса тамо где ће сигурно наћи смрт. У последњем скоку испустио се свом дужином на морском жалу. Кит-убица је на време осетио опасност и одвојно се од његовог трбуха.

Био је то крај неустрашивог кита који је убио неколико својих противника и спасао се тешко рањен на обалском песку где се угушио.

НАЈОТРОВНИЈИ ПАУК НА СВЕТУ

Око 20.000 врста паукова има на свету. Једна трећина свих паукова су сићушни и танки, дужине од 3 до 4 милиметра. Обично живе распрострањени по слами и простиркама по земљи. Познати су нам пауци и из прекоморских зе-

маља, као и они из научних института. Понекад их, такође, сусрећемо и у свакидашњем животу. Приликом увоза поврћа и воћа преносе се и разне животињске у Европу. Такав је случај и са пауцима приликом увоза банана из Бразила.

С бананама је дошао у Европу и најотровнији паук у свету (*Ctenus Fergus*). Овај паук доноси смрт мишу у року од 30 секунди, а човеку од 6 до 10 часова. Срећом су ови случајеви са увозом отровних паукова у Европу ретки. Ова тропска животиња која воли топлоту, у хладним складиштима губи вољу за напад. Упркос томе у трговини с бананама треба на ово пазити. Овај паук је опасан стога што он не бежи, као остали паукови, кад му се човек приближи. Он се у том случају усправља високо на своје задње ноге и спреман је за напад са отвореним вилицама и отровним пипцима. Покреће се задњим делом тела на својствен начин. Тада он муњевитом брзином забавда своје отровне пипке жртви у месо. Отров овог паука делује на нерве жртве.

Најотровнији паук на свету, на зиду акваријума. Уз помоћ чврстих ножних длака овај паук способан је да трчи по стаклу

ЕЛЕКТРОНСКА КУПОВИНА

У следећој деценији, бар како тврде стручњаци за трговину, доћи ће до праве револуције у трговини на мало. Самоуслуживање, куповина са бесконачне траке или преко телефона представљаће већ заборављену прошлост. Овај облик трговине замениће

робу која им одговара. Биће довољно да знају број телефона продавнице у којој желе да се снабдеју. Окретање бројчаника укључиће такозвани видео-телефон са телевизијским пријемником. На траци ће бити снимљени сви артикли који се налазе у радњи и „муштерија“ ће моћи лако да се одлучи за један од њих. Биће довољно да своју поруџбину пренесе „електронском мозгу“. Он ће жеље купаца сортирати и купци ће добити робу коју желе.

Преко видео-телефона неће се набављати само разни индустријски артикли, већ и храна. На телевизијској траци биће комплетни мени или поједина јела која ће се моћи наручити.

Овакав начин трговине имаће велике предности не само за продавце и купце, већ и за градове. Неће се постављати питање продајног простора, места за паркирање возила, персонала... Куповина ће се вршити преко телевизијског снимка а жеље ће бележити електронски уређај. То ће захтевати мало простора и мало персонала.

такозвана „електронска“ куповина.

Домаћице, на које ће и убудуће пасти главни терет набавки најнеопходнијих кућних потреба, неће морати да напуштају своје домове да би набавиле

ЕТРУРСКЕ АМАЗОНКЕ ИЗ V ВЕКА ПРЕ НАШЕ ЕРЕ (Ст. 1)

АМАЗОНКЕ (МУЗЕЈ У НАТУРЉУ Ст. 2)

АДЕТА КАВАЉЕРА (1842 — Ст. 3)

»АМАЗОНКЕ«

Када се говори о јахању углавном се мисли на мушкарце — професионалце и аматере. Некад су се јахањем бавили аристократи и тек у нашем веку јахање постаје спорт ширих слојева. Познато је, међутим, да је јахање здрав спорт и да је одувек привлачно жене. Ако се вратимо на протекле векове видећемо да су се жене заинтересовале за јахање више но ма за који други спорт.

Као и друге и ова прича се заснива на легенди. Грци нам преко свог историчара Херодота помињу име „амазонка“ које се и до данас задржало. То је, у ствари, женски начин јахања — обе ноге се налазе на једној страни. Мада жене нису увек јахале „амазонски“ ипак им је то име остало.

Жене на коњима у току битке бацале су стреле и палиле куће. Херодот прича да су неке амазонке „припитомљене“ од Скита и одведене у друге покрајине. Он помиње народ Сармата, где жене јашу, иду у лов, ратују и одевају се као мушкарци. а би се млада девојка могла удати мора да убије бар једног непријатеља.

Да ли су постојале ове две вице-ратнице или не, оне су ипак код Грка будиле живу машту и они их помињу као складне и лепих мускула.

Код Крићана жене терају брза кола с два точка. У 4 веку пре наше ере долази до промене. Појављују се олимпијске игре у којима учествују само мушкарци, а и гледаоци су искључиво мушкарци. Ако неку жену ухвати на играма осуђују је на смрт.

У доба античке Грчке власници ергела биле су често жене. У то доба употребљавале су коње за такмичење, упрегнуте у кола с два точка.

Прве знаке да су се жене бавиле јахањем откривамо на надгробним споменицима. На једном од њих видимо два коњаника и жену како јаше амазонски, тако представљену да се не може тачно утврдити да ли заиста јаше. На етрурско-римском саркофагу представљена је жена како одлази на други свет, јашући на коњу као мушкарца, а на другом како тера коња упрегнутог у кола с два точка. То су докази који нам потврђују да су се и жене бавиле овим спортом. Истина, из тог доба немамо довољно података.

У средњем веку жене се појављују у друштвеним и-

грама и у јахању. Коњ је природно превозно средство и за људе и за жене. Употребљавају га за обраду земље, шетњу, лов и рат.

Средњи век обилује дугим сукњама, а то је главна сметња за бржи развој овог спорта. Ношење панталона било је забрањено. Дуга сукња приморава жене да јашу амазонски. Тај положај није савсем сигуран и заморан је. Коњ има специјално седло. Уместо узенгија постоји на левој страни плоча за стављање ногу.

У то време једино жене са дворова и властелинке баје се јахањем и иду у лов на дивљач. Од 1848. године јахање узима шире размере. Године 1918. пошто су жене почеле да носе панталоне и да јашу као мушкарци, у ствари се баве овим спортом. Данас су се оне изравнале с мушкарцем. Према правилима Међународне федераци-

је јахањем спорта жене могу наступати и на олимпијадама. На олимпијади у Стокхолму, први пут појавила се у екипи с мушкарцима Пет Смит на свом коњу „Флангену“. Она је јахала за боје Велике Британије и пласирала се на треће место.

КАУБОЈСКА МАРАМА

Савремене каубоје све мање виђамо са марамама, иако је некада она била неопходан део њихове опреме. Обично је била црвене боје, али их је било и црних и плавих. Разумљиво, сви лене мараме више су се цениле, него обичне платнене. Када би се каубој ујутру дигао, одлазио би до бунара где се умивао и користио мараму као пешкир. После тога везивао би је око врата тако да му је чвор долазио одмах испод њега, па би „пристојно“ обучен одлазио на доручак.

Касније, уколико неки коњ није био миран, он му је ту исту мараму везивао преко очију. Када би га узјахао, опет би је себи везивао око врата. Ако би јашући преријом угледао неко теле, које још није било жигосано, он га је морао да веже. Ако није имао при себи конопац, опет је употребљавао мараму која је била довољно велика да је њоме могао да спута предње ноге телета.

Каубој би лети везивао своју „бандану“ (мараму), тако да му штити лице и врат од сунца. Причврстио би је испод самих очију са чвором на потиљку. Овако везана, она му је користила када је герао крдо стоке које је увек дизало густе облаке прашице. Док би радио у штали и на пољу он је лако могао једном руком да дохвати крај мараме и њоме обрише знај.

Многи каубоји користили су своју „бандану“ и на тај начин што би је раширили преко неке баре с блатњавом водом и пили воду кроз њу као кроз неки филтер. Марама је, разумљиво, и сама била често прљава, али увек мање, него остали делови његове одеће, јер је каубој, по неком неписаном правилу, кад год би дошао до неке воде прво своју мараму. Сушио ју је док је јахао држећи је у руци или би је раширио преко свог шешира. Ка-

да су дани били врући и када је сунце свом жестином пекло, каубоји су мокру мараму стављали испод својих великих шешира да им хлади главу. Када би дувао јак ветар, они би тај исти шешир помоћу мараме везивали за главу да им не би спао. „Бандана“ је одлично служила да се од ње направи омча за сломљену руку, а била је и врло добар завој за све врсте рана.

Први ирски насељеници веровали су да ће марама која се баца низводно потонути на оном месту где се неко удавио. Иначе, многи каубој је и

у гроб понео своју мараму. Стављали би му је преко лица да му земља не би пала на кожу.

СЛУЧАЈНОСТ

Џим Гревуд из Орегона у САД био је изненађен кад му је полицајац вратио будилник који је тога јутра у љутини бацно кроз прозор, а још више што му је уз то — уручио и награду. Тек кад му је полицајац објаснио да је будилник при паду ударио лопова који је бежао и тако га онеспособио за борбу, Гревуд се обрадовао и повратио од изненађења.

WALT DISNEY НИКИ-ПАС ДИВЉИНЕ

ЗА НИКИЈА ТО БАШ НИЈЕ БИЛА НОР ОД МОРА У ОБВИТ ЈЕ БИО ГЛАДАН...

АЛИ, НЕГОВ „СОБНИ“ ДРУГ ЈОШ ЈЕ СПАВАО...

ПРВИ ПОЗИВ НА ДОРУЧАК!

НОВИ ДАН... НИКИ ИНСТИНКТОМ ЗНА ДА МОРА ДА ЛОВИ ДА БИ СЕ ОДРЖАО У ЖИВОТУ!

АЛИ, НИВА ЗА ТО И НЕ ХАЈЕ. ОНА ИМА ХРАНЕ СВАУДА ОКО СЕБЕ — ТРАВУ, КОРЕНЈЕ, ГЛОДОВЕ.

ПОСЛЕ НЕДЕЉУ ДАНА НИКИ ЈЕ СХВАТИО ДА ПОШТО МОРА ДА ЖИВИ КАО МЕЧЕ, ДА СЕ МОРА И ХРАНИТИ КАО ОНО.

ДРУГЕ СЕДМИЦЕ НИКИ ЈЕ ОДРЖАВАО ЖИВОТ ТРАВОМ, КОРЕНЈЕМ И... СКАКАВЦИМА.

ЈЕДНО КАСНО ПОПОДНЕ, НА КРАЈУ ТРЕКЕ СЕДМИЦЕ, У ЊИЛОВИМ ЖИВОТУ НАСТУПИО ЈЕ ПРЕКРЕТ...

ЗА ПСИРА, ТРАГОВИ ЧИЗАМА ЗНАЛИ СУ ЧОВЕКА, ХРАЊУ, НЕЖНОСТ И ДРУГА. ЗА МЕЧЕ — ОПАСНОСТ.

СТРАХ ЈЕ МЕЧЕТУ УЛИО ЈОШ ВЕЉУ СНАГУ...

ВЕРУЈИ СЕ УЗ СТЕНЕ, ОНА ЈЕ ВУКА УЗИЦУ ПРЕКО ИШТИЦА...

БЕРЛИОЗ

Неодољива љубав према уметности помогла је многим уметницима да скрше све препреке да би постигли успех. Један од њих је и Луј Хектор Берлиоз, француски композитор, чије су заслуге за развој француске и европске музике биле и велике и трајне.

Његова дела нису без недостатка, али оно што је у њима ново било је довољно да „преобрази инструменталну музику његовог времена и у Француској и изван ње“.

Луј Хектор Берлиоз родио се у Кот-Сент-Андре 1803 године. Умро је у Паризу 1869. године. Упркос очевом противљењу, који је желео да му син студира медицину, Берлиоз одлази на конзерваторијум где постаје ученик Рајха и Лезијера.

У живот Берлиоза уплела се и глумица Харијет Смитсон, пореклом Иркиња, која је имала осетан утицај на његов рад. Један од његових биографа описао је у једном чланку његов однос према овој глумици.

*

Обузет неспокојством, Берлиоз је успео да међу првима изиђе из сале Одеона. Био му је потребан ваздух, самоћа и ходање, али не да би се стишао у њему занос, већ да би покушао поново да га доживи.

Лондонска трупа тог дана — 11. септембра 1827. године — с успехом је дебитовала у Паризу. Давао се „Хамлет“. Ова драма, у којој су се сјединили смешно и племенито, трагично и комично, сан и стварност, дубоко је коснула овог плаховитог младича, који је тада имао 24 године, некадашњег медицинара, а сада хористе у позоршту са платом од 50 франака месечно.

Поред комада, у његову душу највише се урезао лик Офелије. Она га је „агримала“ од момента када се појавила на сцени, онако витка и складна, чаробног гласа и лакних покрета.

Офелију је играла Харијет Смитсон. Имала је 27 година. За собом има већ лепу каријеру у Лондону и другим местима, где је играла увек главне улоге у Шекспировим комадима.

Поново ју је видео 11. септембра у „Ромео и Јулија“, а отада сваке вечери. Офелија или Јулија, Дездемона или Корделија, Порција или леди Магбет, увек је то била Харијет, инспираторка, за коју су у Берлиозовој души извирале симфоније моћне као драмска дела. Он је чека сваког дана на углу испред хотела у коме станује. Зарекао се „да ће она о њему још чути“.

Четири године раније, док је био на конзерваторијуму, написао је Мису солемнис. Сада се решио да је поново изведе. На концерт који је приређен 22. новембра, позвао је своје колеге из позоришта, хористе, музичаре и критичаре. Одзив је био слаб. Идуће, 1828. године 26. маја, у сали конзерваторијума приредно је концерт којим је доживео успех; забележила га је и тадашња штампа.

Само, и поред тога, он се још није био упознао са Харијетом. Није хтео због гордости док не стекне славу, па зато одлази несрећан у провинцију својој породици.

Почетком 1830. године поново се враћа у Париз и одлази до њеног хотела. Али, она се налази на турнеји у Бордоу. Музика и љубав постају „жика страшног пожа-

Он је отворио неслућене путеве у музици — Његове заслуге за развој француске и европске музике су велике и трајне — Бекство са медицинског факултета у конзерваторијум

ра у њему“. Берлиоз у бури и мучењу ствара дело које ће га толико прославити: „Фантастичну симфонију“, епизоду из живота једног уметника. Пет ставова у којима се смеђују страст, узалудна сањарења, наде, позив на освету после разочарања и неверства до пакленог Сабата у коме праскају муњевити звуци Диес Ире.

Узалудна љубав, одвела је Берлиоза према младој пијанисткињи Камили Мох. Али, тада се појављује Харијет, до те мере заборављена да је прихватила једну малу улогу у Опери комик. Њен пад не узбуђује Берлиоза. Он постаје поново кандидат за награ-

ду у Риму и коначно је добија. Путује кроз Италију, заноси се музиком и дискусијом са пријатељима.

У Париз се враћа у новембру 1832. године, а у децембру се на конзерваторијуму приређује Берлиозово матине. На програму је и „Фантастична симфонија“, прерађена и допуњена једном италијанском епизодом: Лелија или повратак у живот. Послао је позивнице и Харијети. И она је овог пута дошла.

Сад је тек и она њега видела и сазнала да је то онај човек кога годинама није примећивала. Из дворане је изишла ошамућена овацијама које су му приређене. Венчали су се 30. октобра 1833. године. Берлиоз је кренуо на пут по Европи и свуда је примљен са тријумфом, а нарочито су поздрављена дела која је Париз некад одбијао. У браку је добио сина Луја, али је ипак 1843. године потајно напустио дом и породицу, не прекидајући да се и даље за њих интересује.

Харијет је умрла парализована 3. марта 1854. године. Берлиоз је живео још 15 година. После Харијетине смрти оженио се певачицом Маријом Речо, али је и тај брак брзо завршен њеном смрћу, у јулу 1862.

Берлиоз је још за време студија давао концерте, тако

ХАРИЈЕТ СМИТСОН

ХЕКТОР БЕРЛИОЗ

да су 1828. године изведене његове две увертире „Ваверлеј“ и „Франк-Жиж“ и његова кантата „Орфеј раздиран од баханаткиња“. Три пута је конкурисао без успеха за награду Рима, коју је најзад добио 1830. године за кантату „Сарданапал“.

Он објављује неколико критика у разним часописима и листовима. Чланци су му писани живим, духовитим и ведрим стилем. Касније их скупио и објављује под именом: „Вечери оркестра“ (1852), „Гротеске музике“ (1859) и „Кроз песму“ (1862). После његове смрти објављена је у две књиге његова преписка. Сав устрептао и несталан, ретке и снажне оригиналности, Берлиоз заузима место међу великим француским музичарима, мада од својих са-

временика није био потпуно схваћен.

Једно од његових најважнијих дела је „Фантастична симфонија“. У њој је највише дошла до изражаја његова генијалност, затим његов изванредан дар за рељефио и пластично приказивање музике. Ова Симфонија је у ствари звучно преношење његовог страшног живота. Берлиоз је обновио уметност оркестрације и његов утицај се нарочито осетио код музичких колориста.

Његова значајна дела су још и симфоније: „Ромео и Јулија“ (1839), „Проклетство Фауста“ (1846), често сматрано као његово ремек-дело, затим „Детинство Христа“ (1854) итд. Опере „Бенвенуто Челини“ (1838), „Беатрис и Бенедикт“ (1862) и „Тројан-

ци“ (1863). Ова последња опера подељена је у два дела: „Заузимање Троје“ и „Тројанци у Картагини“.

Његова статуа, рад скулптора Леонаора подигнута је у Паризу на скверу Вентимил.

По речима Ромена Ролана Берлиоз је створио музику коју је „обликовао француски дух и која је одговарала његовој јасној машти, његовом нагону за сликовитост, за живе и покретљиве утиске и за нијансе. Он је отворио неслућене путеве у музици и оплодио стваралачке енергије које су поред њега и после њега продубљивале начела овог изванредног уметника“.

НЕМАН ИЗ АРИЗОНЕ

Ово је прича о камили коју су приче претвориле у звер од које се диже коса на глави. Пуковска камила лута и наноси страх у кости људима. Шта се десило са њом нико не зна

У пролеће 1883. године, две жене су остале саме једног јутра са својом децом у малој колиби на Ига Крику у југоисточном делу Аризоне. Мужеви су им још врло рано отишли да виде колико им је грла стоке нестало приликом последњег напада. Једна од жена изашла је из куће да би донела воду из оближњег бунара. Само неколико минута доцније кер је почео да лаје и друга жена је пришла прозору. Оно што је угледала толико је уплашило да је готово изгубила памет. Забарикадила је врата и избежљивајући од страха се сакрила. Доцније је умела само да каже да је оно што је видела било огромно, црвено и да је на леђима те чудновате животиње јахао сам ђаво.

Када су се мушкарци вратили претражили су целу о-

ном жбуњу су се задржале дуге црвене длаке.

Два дана касније неки копачи злата пробудили су се усред ноћи када им се на глави срушио шатор. Чули су продоран њисак и видели како нека велика животиња уз топот нестаје у шуми. Покупили су ујутру запетљане по жбуњу дуге риђе власи.

Иако је било још неколико

људи нису много веровали и приче су уврстили у многобројне измишљене лажи којима су се људи у то доба забављали.

Месеца дана после смрти оне жене, неки ранчер је боље саслушао „звер“: иако му се коса дизала на глави гледао је како се креће кроз висок шибљак поред реке. Његово запрепашћење није било

ле била исто толико што и прича о „чудовишту“, али је ранчер провео више година у пустињским пределима близу Калифорније где је тада било камила јер их је влада довањала из Африке за потребе војске. Једино је чудно било то што је на леђима животиње јахао човек, али он свакако није био жив.

Прича овог озбиљног човека била је толико убедљива да су му поверовали. Неколико недеља касније исту животињу су приметили неки ловци који су чак и пуцали на њу али су је промашили. Док је бежала с леђа јој је пало нешто — готово сасвим сасушена људска лобања.

*

Једно је сигурно да је камила припадала првом и једином камиларском пуку америчке војске који је оформљен у марту 1855. године. Амерички војници никако нису волели ове чудне животиње које су им биле „неамеричке“ и зато су са њима врло рђаво поступали. Шта се десило са овом камилом нико не зна, али је познато да ју је 25. фебруара 1893. године убио неки Мизо Кастингс када ју је затекао како брсти његову башту.

Када је пришао да је прегледа видео је да се животиња усекло у тело неког реметења којима као да је неко некада био привезан за њена леђа. Може се претпоставити да је неки јахач због изнемоглости или неке ране сам себе за њу привезао да не би пао са њених леђа а онда је умро и остао њен јахач све док је реметење држало његов леш. Друга могућност је да су неки разбојници казнили неког издајника тиме што су га привезали за леђа животиње која је после, због свог мртвог терета, била доведена до беснила па је нападала све живо на шта наиђе.

У Америци осим у зоолошким вртovima нема више камила мада понегде искрсне нека прича о њима. Тако, неки тврде да још има потомака тих увезених камила у планинским пределима Сомоје и Баја — Калифорнија.

МЕЈД ИН...

У шест европских земаља и Сједињеним Америчким Државама спроведена је анкета међу потрошачима о томе шта мисле о квалитету и другим својствима робе произве-

дене у појединим индустријским земаљама. Питање је гласило: „Роба потиче из... шта о њој мислите?“

Одговори су следећи:

Велика Британија: производи су сигурни али старомодни, скупи и корисни.

Француска: роба је љупка, елегантна, шармантна и индивидуална. Али, додају уз ово потрошачи, краткотрајна и лошег састава.

Немачка: солидне „грађе“, сигурна, практична, добра за рад, јевтина, масивна и ружна.

Холандија: сигурна, неукусна, слабо прилачна, технички компликована.

Италија: прекрасних боја, шармантна, стилска, индивидуална, јевтина, несигурна и мало трајна.

Шведска: добар квалитет, сигурна израда, једноставна, функционална и неконвенционална.

Сједињене Државе: наглашена спољашност, лоша израда и брзо хабање.

ПРАВИ СПЕЦИЈАЛИТЕТ

Ђорђе Марковић Кодер зналац једанаест језика и учитељ мачевања, написао је „најлуђу књигу нашег романтизма“ рекао је Снерлић

У јеку српског књижевног романтизма, године 1862, изишла је и једна изузетно чудесна књига, за коју је Јован Скерлић рекао да је „најлуђа књига нашег романтизма“. Написао је Ђорђе Марковић Кодер, зналац једанаест језика и познати учитељ мачевања односно „фехтовања“, како се та вештина у оно време називала. То су Кодерове „Роморанке“, за које се у поднаслову каже да су „не школи, не ком ученом друштву већ простим матерама из Срема, Бачке и Баната, којима благодарим за све што у Роморанци пише, и што ће писати“ — посвећене.

Одиста је то била необична књига, „мутан симболичан опис живота птица и инсеката, испевана једним невероватним, нечувеним језиком“, за који је писац тврдио да га је научно код простих жена, гатара, бајалица и врачаца, у тминама најдубљим народног сазнања о језику и животу. Свакако да ће за нашег читаоца бити занимљиво да види како се и на који начин изражава Кодер, за кога је Јаков Игњатовић рекао да је „прави специјалитет“ у свом времену. Ево један одломак из предговора „Роморанка“: „Новорица чиз, родмадицу мајке, на једно уво примала, на друго пропушала. На гојазне шипке Меленице навела, са праве жице, коју је њој мајка показала, скренула сад у кавезу, три пуна лета јадичке.“

Мајка њена по гори за њом мутећи падне соколу у нокте. Соко је покуса. Сад суварци по земљи леже. Окостите мрави разнели...“

Што све то значи, нико не може да објасни. Налик је на бајалице, али не и на говор разумног човека. Такве су целе те „Роморанке“, испеване у стиху, мутне, и сасвим нејасне. Поред ових стихова, за чијег је писца речено да је био „футурист свога времена“, Ђорђе Марковић објавио је и низ чланака у „Даници“ и „Јавору“, нашим познатим старим часописима.

Ђорђе Марковић Кодер био је иначе врло занимљива личност, прави чергаш, и у добром и рђавом смислу. Родио се у Сремској Митровици 1806. године, али сам није признавао да се у њој родио, већ је поред ње себи одредио још два места рођења: сремска села Визић и Бингулу — „како би се отимали о њега као некада о старог Омира“. Родио се у сиромашној породици и читао живота био је сиромашак. Гимназију је учио у Сегедину. Студирајући права потуцао се по Мађарској, а које шта је студирао и у Пешти, где је једно време станао код Милована Видоковића, засмејавао његове питомце, љутио старог спитатеља, и као мајстор гримаса изазивао буру смеха. Свуда у школама био је од-

личан ђак, али никада ништа није завршио.

Јаков Игњатовић, чувени српски романописац, био је Кодеров присан пријатељ. О њему је оставио врло занимљиве и више него забавне забелешке.

Ђорђе Марковић био је врло способан човек; жељао је за науком, — „класичну књижевност особито је студирао. Омирову „Илијаду“ готово је напамет знао. Од српских књижевника највећма је уважавао Доситеја и Симу Сарајлију“. Знати једнаест језика осим свог матерњег одиста представља изузетну способност и огромну љубав за знањем. Марковић је научио и санскрит, језик старих Индијаца, а знао је и арапски и персијски.

Годинима је лутао по Европи, Азији и Африци, носећи на глави један чудовишни овештали цилиндер, „висок као сулундар“ а у руци неку плетену торбу — „у којој, у ствари ништа нимао није сем парче хлеба и једне кошуље. „Преко рамена пребацио је сабљу. Путујући по свету он није живео од свог огромног знања је-

зика, већ од мачевалачке вештине у којој му није било премца. Кажу за њега да је био мачевалац раван мускетирима Луја XIII, бољи од свих италијанских и француских мајстора. Том својом вештином он је задивио свет у Европи, Африци и Азији. — „где су се многи угледни за њега отимали“.

Јаков Игњатовић, и сам донекле чергаш, имао је нарочите симпатије за „свог Кодера“. А Кодер, бескућник и весељак, пун знања „као шипак кошница“ волео је „брудера Јашу“, јер му по природи није био далеко. Према опису Јакова Игњатовића, који је ванредан по запаженим пртима (Игњатовић је у томе био мајстор) — „Марковић је био средњег узраста човек, сувољав, али жи-

лавот. Лице суво, коштуњаво, мишићи на слепом оку, образу, очни код чела, јако развијени, јабучице јаке као и вилици, образи у среди од мршавости мало упаднути, уста мало повећа, али танке усне стиснуте, боја лица жућкастоцрна, средњи рећи бркови, очи пепељасто сивкасте, повеће, поглед кад није меланхоличан, он је ироничан. Не лепо лице, али интересантно, као год у каквог осушеног мислећег арапског дрвеша. Очи су му тако окретљиве, обрве тако извртљиве, и образи са мишићима тако променљиви били да је по вољи по предмету могао лик преобразити. Да је постао глумац, држим да би био Гарик“ (један од најчувенијих енглеских глумаца). Ово је не бојом, већ речима

ванредно лепо насликани портрет.

Ђорђе Марковић сам је себи надео надимак Кодер, што према немачком Катер — значи мачак, маџор. И за то је имао своје објашњење: „Мачка је племенита животиња, слободоумна, не да се ланцем везати као кер, и опет служити или за другог се само мучити као маџарац. Независност карактеристика је мачке: живети као мачка, то је слободно живети. Ма с какве висине бачена, на ногу падне. Па и сами демони репектују мачку; ђаво кад ноћу путује, оно му мачак кочијаши, каткад се и сам ђаво у њ увуче“. Зато се Марковић назвао Кодером, јер је према тој својој необичној животној филозофији, живео слободно и независно узео мачка за свој „символ“.

После „Мађарске буње“ и Кодера је ветар натерао у емиграцију, да и сам није знао како. Извесно време живео је у Београду; наставио се у Палилули и с временом на време друговао са својим старим знацима, нарочито с Јаковом Игњатовићем, који га је много волео.

У Београду је Марковић живео од свог „фехтовања“ дајући часове лицејцима, подофицирима и официрима београдског гарнизона. Јаков Игњатовић описао је један такав час: — „Ученик од 19—20 година стар, на глави му фес, капут плаветан, здраво округло лице, прат, јаког састава... Кодер ученика упаради, маском, рукавицом и сабљом. Кодер је узео у руку један танак прут, и тако се вежба започне. Кодер је био жестоке нарави, рад би ученику од штиха све да улије, али то не иде, и нестрпљивост његова још већма га забунула. Кодер се дере па опет попусти: „Ангара, дегаже, по такту мичите!“ — сад опет не допада се Кодеру, не зна шаком да обрће, мулхетира без да му се лакат мало не сагине. Кодер се продере: „Идите у шевин далак! и наста почивка...“

Живео је тако Кодер неко време у београдском предграђу Палилули, па потом нестао опет у далеком свету, да се најпосле појави у Темнишвару, где је отворио школу за мачевање. Сада је већ био необични књижевник, песник бајалица и гаталица. Прави правцати „специјалитет“, како га је назвао Јаков Игњатовић, — „најлуђи и најпаметнији човек“. Кодер је умро у дубокој старости (1891) у Новом Саду и свој живот је завршио сасвим по „кодерски“. Неколико година пред смрт бавио се конструкцијом фантастичне машине перпетуум мобиле — „вечне покреталке“ и наивно је био убеђен да је дошао до њеног открића. Такав је био Кодер.

БИЉНЕ СМОЛЕ И ФИТОНЦИДИ

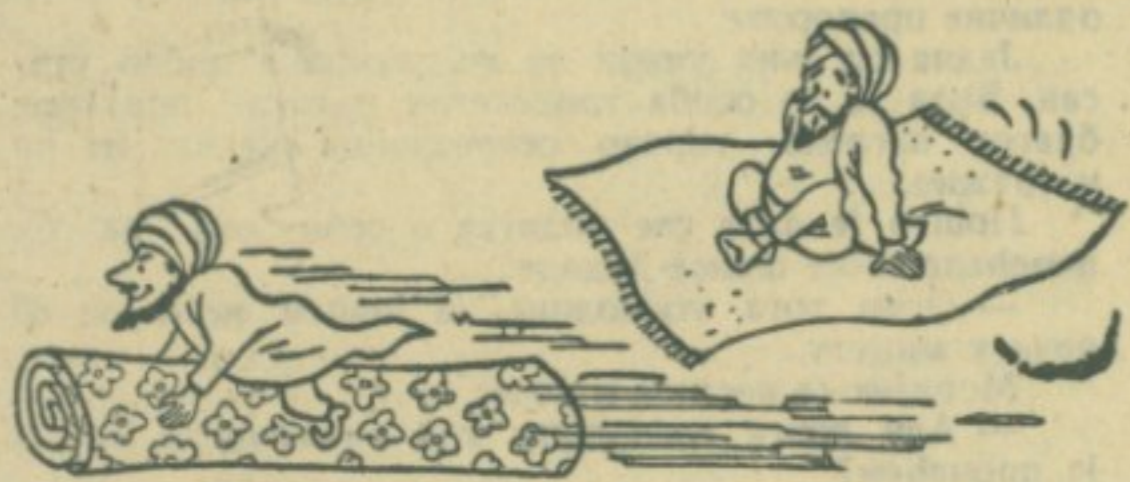
У једном лењинградском институту приликом испитивања фитонцида, антибиотичких материја виших биљака, констатовано је да делови тканине са једне египатске мумије која се чува у Државном музеју у Лењинграду, стварају око себе стерилну зону на чврстој подлози засејаној бактеријама. Ово антибактеријско својство научници су приписали фитонцидима из биљних смола којима су древни Египћани

ни балсамовали леш једног свог фараона још пре 3.000 година.

„ДОБИТЕ“

Због недостатка радне снаге у многим листовима у Базелу, у Швајцарској, појавили су се и огласи следеће садржине: „Постаните наш сарадник. Ако доћете код нас, сваког јутра ће вас на радном столу чекати букет свежих цвећа“.

МАЛО СМЕХА

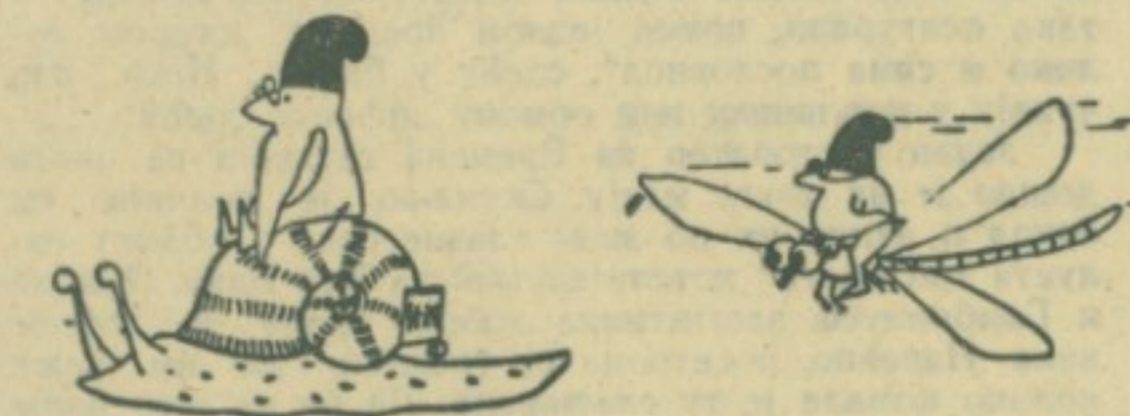
БЕЗ РЕЧИ

БЕЗ РЕЧИ

МУЗЕЈ АВИЈАЦИЈЕ

КОНЗЕРВАТИВАН

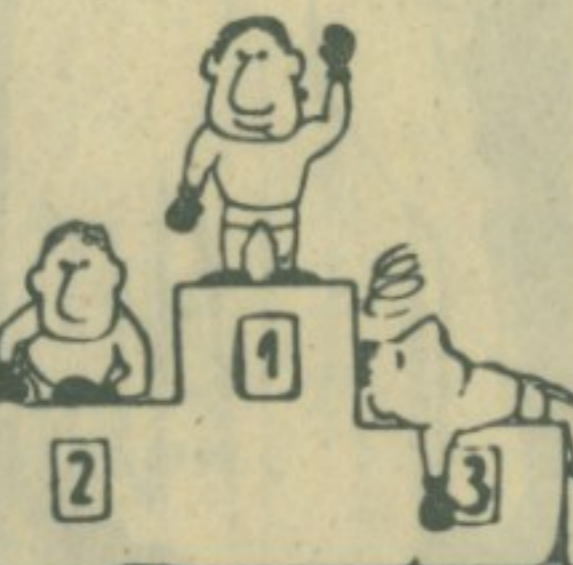
ПРОГРЕСИВАН

БЕЗ РЕЧИ

БЕЗ РЕЧИ

БЕЗ РЕЧИ

БЕЗ РЕЧИ

ЧАРЛС ГУЋИР

У држави Конектикат у Њухејну, рођен је 1800. године Чарлс Гуџир. Пошет са којим је он радио на проналажењу и усавршавању гуме граничио се са фантазмом. Није жалио ни труда ни времена. Желео је да гума постане непронетљив и користан материјал. Најзад је у томе успео и то случајно.

Његов отац, трговац и проналазач, мукогрпним радом је развио посао у својој радњи у Њухејну. Млади Гуџир је од оца наследио снисао за рад и нарочито проналазачки дух па му је још у раној младости помогао у радницама око поправаљања и усавршавања пољопривредних машина и разних других алатки.

Године 1826, Гуџир је, већ ожењен, прешао у Филаделфију и отворио радњу сличну оној коју је држао његов отац. Користио се проналазима свога оца и знањем стеченим док је радио код њега а захваљујући још његовој материјалној помоћи он је своју радњу убрзо развио, тако да му је посао постао веома уносан.

Свакодневни посао трговца престао је врло брзо да му буде интересантан. Његов инвентивни дух захтевао је више активности. Све мање се занимао радом у радњи, а све више проблемом усавршавања машина које је продавао. Желео је да постојеће пољопривредне машине и алатке на неки начин направи погоднијим и да пронађе нове.

Због тога је посао у радњи Гуџир до те мере занемарио да су га поверници отерали у банкротство, а шериф био принуђен да му затвори радњу. Нашао се на једном и без посла и без новца, са породицом коју је требало бар некако издржавати. Ситуација је постала веома озбиљна и у први мах готово безизлазна.

Сирови гума из Јужне Америке почела је да пристиже у САД око 1830. године. Због своје особине да не пропушта воду убрзо је заинтересовала свет. Гума се добијала из дрвета које је расло по цунгилама и екваторијалним пределима Јужне Америке, Азије и Африке. Дотле су је користили само домороци.

Једног јутра Гуџир се појавио као први купац у једној њујоршкој радњи са производима од гуме. Било је тих дана 1834. године веома топло. Сва роба: ципеле, црпе, црева и друго није могла да издржи топлоту, почела је да се лежи и губи облик. Гуџиру је тада синукла идеја: да гуму начини отпорнијом према топлоти.

Иако без динара у џепу он је успео да добије мало сирове гуме. Од своје кујне начинио је лабораторију. Месецима је радио: правило мешавине, гузи додана различите хемикалије. Али свака комбинација је пропала. Многи би напустили даље покушаје, али он се још надао и то га је држало да настави са радом.

Преко две године се Гуџир борио да добије на усавршавању гуме. Да би некако искраио своју породичну бану са радним пословима. Али дошао је најзад дан када је новца сасвим нестало, хране такође, а власник зграде у којој су становали претио је да ће их избацити због неплаћене кирије. Ни тада он није одустао...

ДИЈАМАНТСКА БОМБА

Пре четири године, 13. септембра 1957 године, експлодирала је прва подземна атомска бомба. То је био први у серији сличних експеримената који су за њим следили

Подземна атомска бомба постављена је у једној пећини која се налазила на дну кривудаваог ходника дугог 600 метара на дубини од 250 метара под земљом. Место где је извршен експеримент је планина Рејндер која се изнад пустиње Невада уздиже 2.000 метара високо. Сеизмографи целог света регистровани су страховиту експлозију. Затим је догађај пао у заборав, јер ће према прорачунима научника приступ у пећину услед опасности од радиоактивности и заражености стена које су упиле огромне количине топлоте бити дозвољен тек кроз 100 година.

Међутим, љубопитљиви експериментатори су пре неколико месеци помоћу нарочитих апарата извршили прва сондирања терена у коме је експлодирала атомска бомба. Они су тада открили да су прорачуни научника били претерани и почели су са откопавањем приступног ходника. Пре кратког времена у пећину су ступили Џејмс Е. Олсен, директор атомске лабораторије Ливермор, Вилијам Гангас, директор радова на ископавању пећине и Кертис Клингер, шеф службе сигурности. Пећина је направљена у стени у сферичном облику и имала је у пречнику 40 метара. Експлозија је за деценију секунде проширила пећину за 50 метара, а њена таваница је постала виша за десет метара. Температура у пећини износила је 50 степени. Али оно што је људе највише задивило био је очаравајући приказ који им се указао. Под двојку се изнад пустиње Невада струким утицајем огромног притиска и топлоте које је проузроковала експлозија, сликате стене су се покриле кристалима насталим у процесу прскања и отпадања камена. Међу тим кристалима се налазио знатан број дивних рубина и дијаманата. Из разлога обазривости и због велике топлоте људи који су продрли у пећину нису могли наставити своја посматрања тако да се не зна много о количини и каквоћи дијаманата у том делу катаклизме проузроковане људском руком. Наука ипак позудано зна да је атомска бомба вештачки произвела физикохемијске услова који су пре три да четири милијарде година омогућили стварање блиставог камења које данас представља понос највећих јувелира света. Човек је постао господар огромног притиска и страховито високих температура који су потребни у том процесу. Захваљујући атомској бомби ускоро ће се драго камење моћи производити под земљом у великој количини. Атомска бомба постала је дијамантска бомба.

АНЕГДОТЕ

СЛАГАЊЕ

Почетком овог века Леон Блум, француски политичар и Гијом Аполинер, француски песник, присуствовали су некој драмској премијери у позоришту. Седели су у супротним угловима сале. За време паузе срели су се у фойеју. У тренутку кад је Блум хтео да отвори уста, Аполинер је зећнуо.

— Гле, рече му Блум, истог смо мишљења.

СУВИШЕ ЈЕ СУВИШЕ

Андре Мора, француски књижевник и академик тражио је секретарицу. На позив су се јавиле и младе и старе, и лепе и ружне, и наравно све су имале одличне препоруке.

Једна од њих учини на књижевника добро утисак. Била је то особа тридесетих година, пријатна, благог изгледа, управо секретарица какву је он и тражио.

Пошто је дала све податке о себи она да би повећала своје шансе додале:

— Осим тога, господине, ја пишем више од 80 речи у минуту.

Моријак се насмеја и рече:

— Али драга госпођице, где ви мислите да их ја пронаћем?

СУ ЈЕ СУ

У Немачкој постоји једна стара пословица која каже: „Ко не уме да цени вредност једног суа (марш), није достојан да има ни један талир“.

У многим областима Немачке постоји обичај да вереници скупају бакрени новац од 1 и 2 пфенига да би учесници свадбе купили своје свадбене ципеле и тако осигурали, према једном предању „старом колико и сама пословица“, срећу у браку. Неки пак чувају у новчанику или орману „пфениг среће“.

Један ресторатор из Бремена сетивши се овога дошао је на друлу идеју. Скупљао је новчиће од бакра и лепо их по зиду главне сале у облику силуета три „мала“ хотелијерства: то јест Баха, Лукул и Гамбринуса, заштитника добре хране и доброг вина. Наравно, посетиоци су тражили да им каже колико комада је ту сакупљено. Да би их што више привукао у свој локал, он је изјавио да по његовом мишљењу има око 10.574 комада новца, али да ће он дати бесплатно боцу најбољег вина оном госту ко их буде избројао. Пошто досад још нико није покушао, гости се задовољавају његовим речима и пију о свом трошку.

О ЈЕДНОМ ТРОШКУ

У једној шкотској књијари пред празник стављен је овакав оглас:

„За празник као поклон купите својим пријатељима оне књиге које бисте ви сами желели да прочитате, јер ћете их у овом случају кад им будете у гостима свакако и прочитати“.

ШКОТСКИ...

У шкотском граду Абердину у једној кројачкој оадњи у излогу стоји напис:

„Велика рекламна продаја. Свака ногавица од панталона стаје само 10 шилинга. Остали део панталона даје се као поклон.“

НАПОЛЕОНОВ СИВИ РЕДЕНГОТ

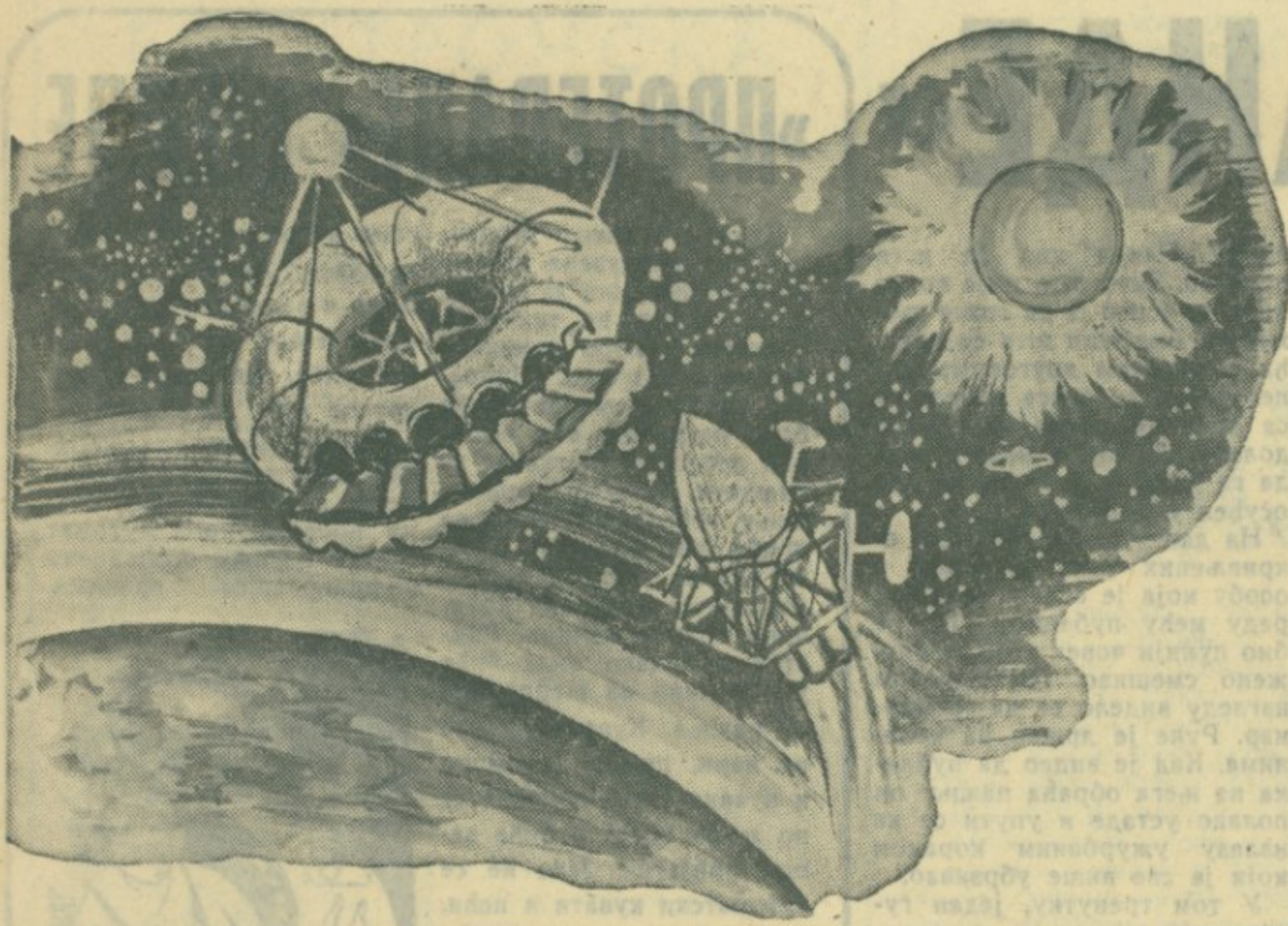
Пролазећи дворштем Лувра могла се једног дана видети оваква слика: како у камион утоварују један кофер, дрвену клупу и мали гвоздени кревет. Ствари су биле у доста жалосном стању. У ствари, оне су биле успоме на на Наполеона I. Мали гвоздени кревет припадао је о свајачу Италије, бела дрвена клупа пренета је са Свете Јелене, где је Наполеон био заточен, а у коферу се налазио његов легендарни сиви реденгот и тротроги шешир. Некада су оне стајале на по-

часном месту у Лувру од 1852 године, а доцније су пренете на таван. Сада су пренесене у Музеј инвалида у Паризу. Наполеон је јако волео сиви реденгот који је био начињен од финог платна са широким рукавима, јер се у њему угодно осећао. Испод реденгота носио је одело од белог платна. Познато је да је Наполеон носио старомодне ципеле, јер није хтео да мења обућу још из дана када је он био кадет. Ипак једног дана лични Наполеонов еобар реши да по-

зове обућара да узме нову меру цару и да му направи ципеле по мери. Долазећи пред цара обућар се поклати, а цар га упита: — Јесте ли ми ви правили ципеле кад сам био у војној академији. — Не, величанство, био је то мој отац, који је одавно умро. — А колико наплаћујете пар? — Осамнаест франака! — Толико?... — Ваше величанство ако жели можда да плати и више, рече промућурни обућар.

НАПОЛЕОНОВ РЕДЕНГОТ

КАКО ИЗГЛЕДА КОСМОС

У овом тренутку преко 25 вештачких сателита круже у космосу. Чудновата флотила, отиснута са земље да би обогатила науку, плуви још чуднијим океаном. Међупланетарни простор, као што знамо однедавна, није „празан“, већ испуњен разним таласањима, зрачењима, протонима и слободним електронима, атомским језгрима и честицама које још нису обрадовале материју или које су се нашле у слободи пошто је материја разорена. Кроз ту средину сателити крче себи пут брзином од 25.000 до преко 32.000 километара на сат.

Сателите бомбардују метеорити, а под дејством сунчаних зракова сателити се неумољиво одвајају од прорачунатих путања. Занимљиво је бацити поглед преко рамена техничара који у великим опсерваторијама даноноћно посматрају кретање земљиних вештачких пратилаца. Да се опишу кретања и „доживљаји“ само једног сателита, било би потребно написати неколико дебелих књига.

У сваком сателиту, без обзира колико је мали, постоје

Сателити — нови становници васионе — Јурњава брзином од преко 25 000 километара на сат — Они преносе извештаје на земљу без прекида или по команди

на другој таласној дужини. Сваки глас овог „хора“ прима на земљи други инструмент. Извештаји стижу у бројевима. Кад би неупуњен човек морао да гледа траке за пријем свакако би полудео од цифара. Узмимо један пример. Сателит Вангард 1 који ће се окретати око Земље можда 200, а можда и 1000 година, досада је послао 965 километара дуг извештај.

Један извештај, на пример, гласи: 8831-94,72. Да би се до њега дошло, било је потребно да много апарата у самом сателиту изврши свој задатак. А шта значе ови бројеви? Док су се зупци на специјалном часовнику окренули 8831 пут, о сателит је ударило 94 метеорита изнад и 72 испод одређене величине. Пошто се сателит окреће око себе, он откуца један број, а кад се окрене око Земље, други.

Сви извештаји стижу у виду бројева. Док се сателити овако разговарају, човека обузима врло необично осећање. Њихови гласови нису ни мало симпатични. Једни зује као комарци, други опорозви

жде, спутници се прво обзнају са енергичним „брит“, па онда започне хор „зрикаваца“ да човека мука ухвати.

Досад примљени извештаји од разних сателита утицали су да се створе нове или допуне старе представе о Земљи, планетама, космосу итд. Ми смо, на пример, учили да метеорити, који долазе из велике даљине брзином од 255.000 километара на час и улазе у нашу атмосферу, доносе између 1.000 и 10.000 тона материје дневно. Сада, међутим, знамо да то нису компактна зрна, као што је писало у уџбеницима, већ су метеорити распаднути у прашицу и пахуљице. Даље, сателити се налазе у зони вечитог дана, где сунце никад не залази. Међутим, небо је тамније него ли код нас у току ноћи.

Занимљиво је и то да звезде у васиони светле, али не светлуцају. Сунце је ужарена лопта чије ивице лизу огромни пламенови, дуги по неколико хиљада километара. И Сунце се види на тамној површини. Тамо не постоји дан, јер то што ми називамо даном у ствари је расипање светлосних таласа кроз атмосферу и њихово одбијање о безброј предмета који нас окружују. Пошто у васиони нема препрека, сунчева светлост пролази не остављајући никакав траг.

У „помрчини“ васионе можемо да читамо новине и да видимо сваки предмет који се

налази наомак нашег погледа, на пример, сателите који се пројектују на тамном плишаном небу. У васиони види бисмо их јасније него на Земљи, јер и они светле без сјаја.

У међупланетарном простору свет изгледа као да је јуче настао. У њему влада потпуна тишина, тако да ни најфинији микрофони не могу да ухвате никакав звук. Чак и циновске експлозије на Сунцу одигравају се у савршеној тишини. То је зато што у космосу звук не налази ни на каквог посредника да би се пренео. Један молекул наше атмосфере, ако га потресе звучни талас, треба да „превали“ пут од свега неколико милионитих делова милиметра да би наишао на други молекулу који ће да пренесе своје трептаје. Извештаји са сателита говоре да су атмосферски молекули удаљени просечно 50.000 километара. Значи да вибрација сваког од њих престаје пре него што се приближе другом молекулу.

Чак ни температура нема никакве сличности са нашим појмовима о топлоти. На 300 километара од Земље температура молекула се пење до 1650 степени Целзијусових. Па ипак на њој не би могли испећи ни један кромпир. Мада молекули имају толику топлоту, они нису довољно бројни да би је пренели на други предмет.

До сада су се совјетски инжењери трудили да нађу

могућности за повећавање брзине својих сателита. Тако су успели да пошаљу у космос веома много разних животиња и два астронаута. Амерички инжењери су досада учинили значајан напредак у испитивању физичког састава космоса. Проучавања се настављају и донеће многа изненађења. Али, засад и за обичног посматрача ових догађаја можда је највеће изненађење то што смо сазнали да наша Земља није округла, као што смо у школи учили, већ да донекле личи на — крушку!

ПРВИ ПУТОПИС

Најстарији сачувани путопис забележен је на зиду храма у Дер ел Бахрију, у Египту, који су подигли фараон Тутмес I и његова ћерка краљица Хачепсут (1501—1482. пре наше ере). То је у ствари извештај о путовању које је по наредби краљице Хачепсут, 1493. године, предузео један египатски брод у земљу Пунта, за коју се верује да је данашња Сомалија, да обнови с њом трговинске везе.

ЈУНАЦИ СА ЗАПАДА

Из воза се искрцаше Колине, Тифернан, и Пјеро тачно у 10 часова на станици Монсул-Мафиер. Тифернан је познавао крај. Неколико путника на станици с осмехом је посматрало, у ово недељно јутро, широке каубојске шешире у јарким бојама који су се толико истицали на дечацима.

— Може се рећи да изгледа као прави Тексас, примети Колине посматрајући низ улице испод гвозденог моста...

— Рекао сам ти да су пашњаци удаљени одавде километар и по до два и да имају ограде и амбијент сличан Тексасу, са одушевљењем је описивао Тифернан.

— Пожуримо да их видимо, говорио је Пјеро са окаченим фотографским апаратом о врату. На сваки начин ставићу жути заклон на објектив. На тај начин добићу леп контраст. Сигурно сте већ и ви приметили да су у вестернима сенке назначене...

Ово није била обична авантура тројице француских дечака. Све је почело од шале коју је начинио Тифернан, прошлог лета... Тридесетак дечака из једне од париских улица окупили су се на свом свакодневном углу у разговору. Једног момента да би се нашалио Тифернан рече:

— Јесте ли чули, дечаци, Колине је са оцем отишао у Тексас.

За све њих ово је било изненађење, а и приватљиво, јер Колинеов отац је био инжењер који је често путовао, а самог Колинеа већ дуже време није било међу њима. (У ствари био је код рођака у Нормандији).

Дечаци ову вест прихватилише као истину. Сад су сви једва чекали да се Колине

врати из Тексаса и да им прича о ранчевима, коњима, родеу и разговорима са Индијанцима.

Тако једна измишљотина постаде стварност. Тифернан

Далекне земље и народи, њихов изглед, живот и обичаји увек су привлачили људе — У ужареној машти дочаравао се свет сто пута лепши него што је Тога се нису могли отргнути ни старији а намоли деца

није могао да узмакне. Реши се да исприча своју лаж свом пријатељу Пјероу, и сад њих двојица почеше да смишљају план на који би начин и Колинеа о свему овоме обавестили.

После неколико дана добише писмо од самог Колинеа у коме их је обавештавао о свом боравку у Нормандији и молио их да му пишу како је и шта ради њихова дружина из улице. Тифернан му одмах написа писмо у коме му је све објаснио и замоли га да се кад буде дошао тако и понаша.

Кад се у септембру вратио, Колине је само причао о родеу, ранчу мускетарима и

другим каубојским доживљајима са сигурношћу старог пионира са Запада. Другови су га одушевљено слушали. Све је ишло по плану, док један од њих не запита:

— Је ли, Колине, да ли си донео и коју фотографију, мислим на оне на којима се ти видиш са кравама и каубојима...

Колине за моменат остаде нем, а онда се сети да је сад доцкан за истину и рече:

Имам сензационалне фотографије са ранча Еспозито, донећу да их видите.

Ето због чега су се они налазили на овом пашњаку на коме је пасло око 60 крава.

Кад се мали посетиоци приближише огради видеше краве, које су са спуштеним роговима, гледале мучки испод ока у своје госте. Колине, који је у одушевљењу одмах прескочио ограду враћао се мудро натраг!

— Па, добро, иди, ухвати једну од њих за рогање, урлао је Пјеро са упереним апаратом... Не бој се, хајде...

Али Колине и не слушајући га у трку је тражио какав заклон иза ограде.

Требало је сад наћи начин како да се добије фотографија. Краве се узјогунише. Ово се продужи око два часа.

— Морамо нешто учинити, примети Тифернан.

— Време је, гуњао је Пјеро огорчен. — Последњи је час, нема ни сунца више...

— Ма, добро, идем, храбрио се Колине. Пјеро, ти си спреман, зар не? И дивљачки као Гал који се спрема на жртву Колине прескочи ограду. Остали се притајише.

— НЕ БОЈ СЕ, ХАЈДЕ... УХВАТИ ЈЕДНУ...

— Торо, торо, викао је сав узбуђен Колине и насрну на једну краву. Она несрећница у паници поче да се врти у круг, да чупа траву и да поскакује по ледини. Пјеро је урлао од задовољства. Све је изгледало као на филму.

Клик! — Дивно, Колине, силази. Снимак је јединствен, чудесан, сензационалан! Прави родео!

Зачућено стадо бежало је по пашњаку, а Колине блед од узбуђења и страха смејао се како се само смеју боксери победници.

Сад су се већ сва тројица налазила у Пјеројој минијатурној лабораторији. Он је развијао филм са озбиљношћу хемичара који остварује свој експеримент.

— Сигуран сам да је успео, дечаци! Гледајте... Вечерас ће другови остати запањени! И са лажном скромношћу разви негатив...

И они видеше... видеше јединствен, сензационалан, чудесни снимак на коме Колине горд као филмски глумица укронује „страх и трепет Тексаса“... видеше упра

во иза њега пано велики као кућа на коме је писало огромним словима:

ПОСЕТИТЕ БОВЕ! на 28 км...

Његову катедралу, његове таписерије, његове куће из средњег века...

А они га за све време док су били тамо у оној грозници и узбуђењу нису уопште приметили.

Ах, заука Тифернан, шта ћемо сад, ах, шта ћемо рећи вечерас друговима...

ГУСАРИ СА «ПАНДЕ» «ПРОТЕРАНЕ» ШЕРПЕ

Ову чудну причу, која је због свог процеса имала великог одјена у читавом свету, испричао је Морис Магре

Другог марта 1836. године пролазници који су шетали пристаништем у Бостону били су сведоци једне чудне сцене. Два једрењака са три катарке улазила су скоро у исто време у пристаниште, а из разних праваца. Док је један улазио у залив, други је пристајао. Пристали брод привукао је општу пажњу. Из њега је избијала чудна пустош која се обично запажа једино на бродовима који су доживели неку тешку несрећу. На броду није било ниједног чамца и царински чамча морао је да превезе путнике и посаду на обалу.

И путници и посада изгледали су исцрпљени. На броду се налазило 8 путника од којих пет жена. Чим су пристали, дошао је капетан пристаништа. Тада се сазнало са великим огорчењем каква се тешка драма десила пре три дана.

Мексикански трговачки брод „Орао“ ишао је ка Бостону. На броду се налазила породица Мартинез: отац, мајка и две кћери, две служавке мулаткиње и два прица. Брод су наред мора пресрели гусари са брода „Панда“. Капетан брода „Орао“ Сегомио одмах се предао, јер је био без оружја. И поред свега тога, поступак гусара био је страشان. Капетан Сегомио је причао да су са брода однели све, па чак и чамце за спасавање. С друге стране, морнари су причали о страшном варварству које су доживели. И посада и путници били су затворени на дну брода, који су гусари после тога запалили. Вероватно би сви живи изгорели, да шеф посаде није успео да развали врата.

Кад су се путници мало стишали од узбуђења, капетан пристаништа их је позвао у своју канцеларију где је требало да даду и писмену изјаву.

Док се поворка кретала пристаништем, одједном се зачу страхан крик. Крик је долазио од млађе Мартинезове кћери која је показивала неког човека у тренутку кад је из чамца искочио на обалу. Испред њега се налазила мала група морнара.

Био је то чамчац брода који је тек био пристао. На броду се јасно могло прочитати „Панда“.

— То су они! Ено их! — повика и Мартинез, па стеже за руку капетана пристаништа показујући му групу која је долазила са брода „Панда“.

Ови људи били су беспрекорно обучени. Неки су чак имали и нажит на рукама. Један од њих скиде једну нарукницу и мирно је баца у море.

Командант пристаништа наредио је да се ови гусари ухапсе. Гусари су тек тада схватили чудну подударност истовременог доласка оба брода и почеше лудачки да се смеју. Они су тврдили да

су поштени морнари и да не познају ове путнике. Захтевали су да их пуште на слободу, али, не само да им то није дозвољено, него су их стрпали у затвор.

Ова драма била је чудновата по брзини којом се догодила... А, ево, приче како се то све догодило.

Било је пет сати поподне и спустила се густа магла.

— Упалите предњи фењер, — повикао је капетан Сегомио.

Тада је до њега допрло један глас:

— Није потребно, ми смо вас већ видели.

Брод „Панда“ изиђе из магле и пристаде уз бок „Орао“. Тада гусари с лакоћом почеше да ускачу на брод „Орао“. Пре но што је капетан „Орао“ схватио шта се збива, на њега су уперили пушку. Одмах се предао, а морнарима је наредио да не дају никакав отпор. Потом су гусари везали и путнике и посаду. Тада је дошао на ред и Мартинез, који је гусарима изјавио да при себи нема новца. Али кад му је један од гусара ставио нож под грло, Мартинез је признао да има новца и морао је показати место где се он налази. Тако је Мартинез дао 30.000 долара у злату за откуп своје породице.

Тада је капетан Педро Гиберт наредио да се донесе буџет ренце с румом. Један од гусара предложио да се сви људи побацију у море, али се томе успротивио гусар Сото. Гусари су одлучили да све мушкарце баце на дно брода док не донесу одлуку шта ће с њима да ураде.

Кад је свануло, гусари су почели да бацају све ствари са брода у море. Можда су на виду угледали неки брод. Можда би путници доживели исту судбину као и ствари, да су гусари међу собом били сложни шта да раде са заробљеницима. Мајка Мартинез чула је овакав дијалог:

— Да ли сте окончали с људима и посадом? — питао је Педро Гиберт Соту?

— Трудите се да им не фали ни длака с главе, — одговорио је мирно овај.

— Будало! Треба да знаш да само мртве мачке не маучу.

Између ова два човека постојало је старо непријатељство. Захваљујући томе и путници и посада са „Орао“ остали су у животу.

Затим је капетан Педро Гиберт дао пола сата времена својим људима да на брод „Панду“ пребаце све ствари од вредности. Брод „Орао“ је запаљен на три места.

Шеф посаде брода „Орао“ успео је некако да се ослободи својих веза и кад више нису чули кораке уз помоћ свих људи врата су проваљена. Срећом гусари су заборавили пумпе за гашење пожара. И тако су заробљеници у-

спели да угасе ватру пре но што је „Панда“ ишчезао на хоризонту.

И поред очигледних доказа гусари су све одрицали. За видели су једном другу који је имао доста среће. То је био Антонио који је остао на

броду „Панда“ кад је исти пристао. Зато што није волео провод, успео је да спасе свој живот. Видевши шта се догађа с његовим друговима, успео је да се спасе пливањем са осмином плена од 30.000 долара. Полиција није успела да га ухвати. Антонио је био осуђен у одсуству.

На дан суђења очи свих окривљених биле су упрте у особу која је седела у првом реду међу публиком. То је био пунији човек који се блажено смењкао. По његовом изгледу видело се да је морнар. Руке је држао на коленима. Кад је видео да публика на њега обраћа пажњу он полако устаде и упути се ка излазу ужурбаним корацима који је све више убрзавао.

У том тренутку, један гусар повика:

— Антонио, бежи!

Настаде комешање у судници. Председник нареди да овог човека одмах ухапсе. Али, један гусар, у намери да изазове забуну, подиже увис руке са лисицама, прескочи ограду и тобож хтеде да побегне. Наравно, то је било немогуће. Он је успео да на себе привуче пажњу а кад је ред био успостављен, Антонио је нестало заувек.

Био је одређен дан за извршење смртне казне. Губилиште је уливало гусарима више страха но сама смрт. Два гусара су покушала да се убију, али им то није успело. Сви су били обешени.

Кувари великих угостио-тељских предузећа морају да буду спремни за велике промене, јер ће технички развитац ускоро изменити цео њихов посао. Шпорети, лонци и шерпе неће бити потребни, а и помоћни персонал знатно ће се смањити. Додуше, шеф кухиње неће моћи више да проба јело док кува и пече, већ ће унапред морати да одреди потребну количину соли и зачина. Рам-стек и печено пиле биће укусни као из шерпе или са ражња. Кувано поврће на пари, пржени кромпир и кувана теста правиће се по жељи госта и биће веома пријатни. Јела ће се аутоматски кувати и пећи, а када буду готова, она ће се на аутоматској траци, без келнера, транспортовати у салу за ручавање.

Прва кухиња ове врсте, из које су прогнани лонци, шерпе и шпорети, налази се у фабрици западнонемачког друштва за изградњу нуклеарних реактора у Карлсруе. Инжењери фабрике у заједници са стручњацима за кухињу направиле су нове машине за кухињу, такозване „трансфер-аутомате“, који могу да кувају, перу и пеку хиљаду и више порција кромпира, теста, поврћа, печења, рибе, живине и свега другог што се жажели.

Комади меса или кобасице који треба да се пеку ставе се на решетку која их преноси кроз аутомат где се излажу подједнако инфрацрвеним зрацима.

Месо остаје сасвим сочно и добија тамну боју. Кад је јело готово у аутомату, аутоматска трака врши улогу келнера и односи јело у салу за ручавање, где свако може да се послужи сам са траке.

СНАЛАЖЉИВОСТ

Пселовни људи из места Ејбена у близини Гренобла у Француској на брзу руку су променили положај табла које су означавале правац појединих путева. На тај начин су омогућили да се у њихово место слије велики број туриста — тврде они који су погођени овим маневром — суседи из места Пон д'Кле.

Место Пон д'Кле ле-

жи на самом Наполеоно вом путу којим је он са острва Елбе кренуо у Париз. Зато тај пут редовно посећује велики број туриста. Пословни људи су међутим приметили да у последње време број туриста стално опада, па су установили да је то настало услед измењених саобраћајних табла у Ејбenu. Због тога се сада ова два места споре.

Највеће потопине

Име потопине	Максимална позната дубина у м			Тихи океан
	Тихи океан	Атлантски океан		
Маријанска	11.490		7.679	
Тонга	10.882		7.570	
Курило-камчатска	10.542		7.507	
Филипинска	10.265		7.440	
Кермадек	10.047		7.057	
Изу-бонинска	9.810		6.662	
Бугенвилска	9.140		6.150	
Јар	8.527	8.385		
Јапанска	8.412	8.264		
Ново-британска	8.320	7.728		
Палау	8.138			
Атакамска	8.039	7.450		

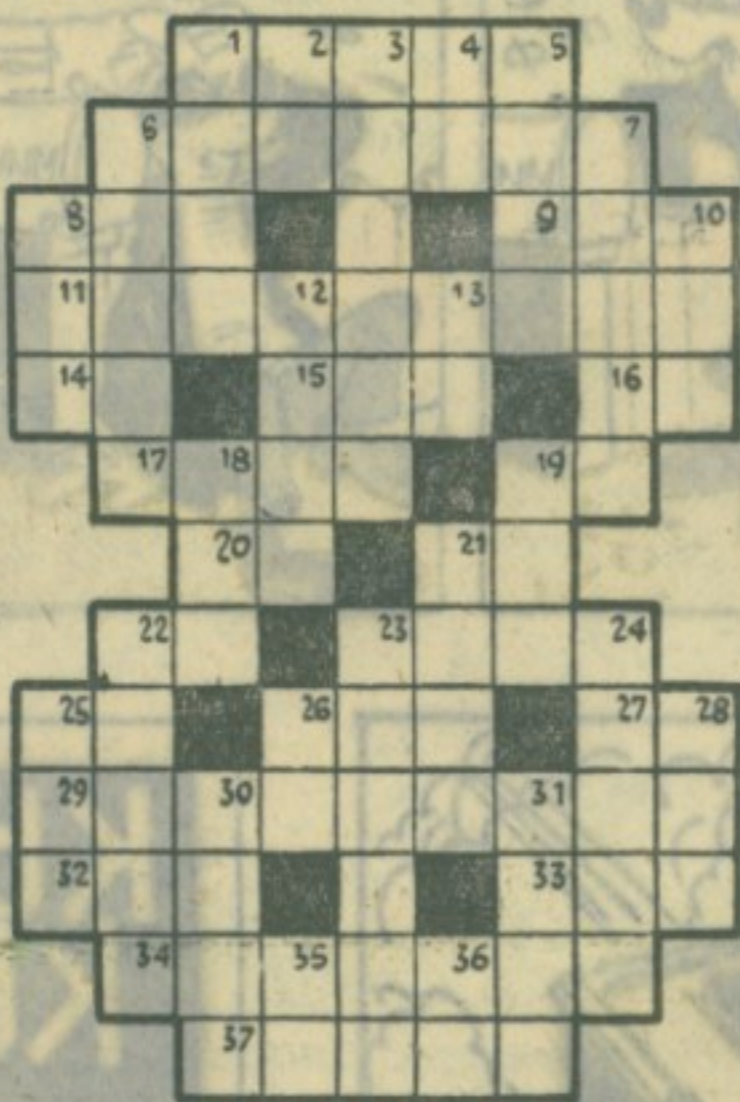
УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) град у САД; 6) бразилски књижевник („Успомене једног осуђеника“); 8) показна заменица; 9) је диница за рад у систему мера; 11) птица певачица; 14) лична заменица; 15) наша река; 16) слово старословенске азбуке; 17) мање насеље ван града; 19) хемиски знак за калај; 20) свеза; 21) лична заменица; 22) кост; 23) страном мушко име; 25) река у Аустрији; 26) велика играчка; 27) узвици; 30) град у СССР; 32) свеза; 33) врста шпанске позоришне игре; 34) наш књижевник (18. в.); 37) наша планина.

Усправно: 1) алатска модификација кисеоника; 2) иницијали бившег првака света у шаху; 3) тесеро у Италији; 4) хемиски знак за калцијум; 5) град на Арабијском полуострву; 6) предум; 7) торнадо; 8) орган чула вида; 10) дубина до које брод тоне; 12) предворје; 13) иницијали нашег савременог књижевника; 18) река у Немачкој; 19) млечни производ; 21) један минерал; 22) прилог за начин; 23) град у Француској; 24) правило; 25) грчка колонија на острву Вису; 26) хемиски знак за баријум; 28) похвална песма; 30) француски сликар (19. в.); 31) шведски књижевник (18. в.); 32) два слова; 36) француски млан.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Купер; 6) косикус; 8) Сас; 9) ски; 11) Витен-

берг; 14) вр; 15) Сар; 16) ао; 17) опет; 19) од; 20) он; 21) ен; 22) ир; 23) стил; 25) али; 26) ума; 27) ас; 29) кошљорба; 33) оми; 33) Рим; 34) Абердин; 37) алас.

Усправно: 1) кост; 2) Ундсет; 3) Пирнат; 4) ен; 5) Русе; 6) Каиро; 7) Скрад; 8) све; 10) Иго; 12) Есен; 13) бр; 18) Пор; 19) оми; 21) етар; 22) Илова; 23) смотра; 24) Лабин; 25) ако; 26) уљ; 28) „Сам“; 30) шиб; 31) ир; 35) Екелунд; 36) Вилхелм; 36) ди.

ПРВА ПРИВРЕДНА КРИЗА КОД НАС

Иако Србија седамдесетих година прошлог века није била тесно укључена у европску привреду, и код нас се осетила криза која је 1872-1873. захватила централну Европу, нарочито Бечку и Берлинску берзу. После велике експанзије која је наступила у Немачкој услед прилива француске ратне одштете од пет милијарди златних франака (што је изазвало велики помет у грађевинарству са разним спекулативним пословима) наступио је крах: пад папира, оскудница кредита и друге појаве које изазивају привредни поремећаји.

Како је стање било у Србији види се из писама Илије Гарашанина (1812-1874) упућених Јовану Мариновићу (1821-1893) који се тада бавио у Паризу.

Да би се донекле олакшала тешка ситуација, држава је по одобрењу Министарског савета, дала позајмницу Првој српској банци од 10.000 дуката и та сума није ни враћена јер је банка убрзо пропала. Мање суме позајмљене су Београдском кредитном заводу и Смедеревској кредитној банци, који су тек отпочели да раде јер су основани 1871.

Гарашанин иако узгред, често помиње кризу. У свом писму од 11. XII 1872. из Грчке каже да се добро брине за Мишу Анастасијевића „како се он мигољи у овој новчаној кризи“. Бечка берза претрпела је крах наглим падом курсева свих папира и пошто је Мариновић био плаширан свој капитал у неке хартије, у једном писму га пита: „Курталиса ли се ти оних многих хартија бечких?“, па наставља:

„На нашој овде берзи страшна је криза у новцу. И тако у иностранству не иду ствари у овом смотрењу, као што би требало. Код нас још ни једна фирма није престала,

а прва ће чини ми се бити мога газде, у кога кући седим. О многим београдским фирмама овде се зло говори.

Наочари — украс

У другој половини 17. века у Шпанији су наочари били украс, па чак и нека врста одликовања. Тада се сматрало да ништа није у стању толико да улеша човека као наочари. Због тога су их носиле чак и сасвим младе девојке када су желе да се украсе. Али, у то време строго се водило рачу-

на да се људима из нижих staleжа не дозволи ношење наочара, јер су оне биле привилегија племства. Високи племићи имали су право да носе сасвим велике наочари зване „окалес“. Иза њих су по величини долазиле наочари „другог степена отмености“.

Где је та прва Банка (мисли на Прву српску банку) и тај Кредитни завод, што не отклањају зла, ако ова нису и њихову моћ надмашила?

Криза је донекле наступила и због улагања капитала у грађевине, јер Гарашанин вели: „Улепшавање Београда зидинама, када ће нас горко стати. Но не мари, зло се односи на садашњост, а лепота Београда припада будућности“. Најзад резоновање о кризи завршава речима: „Ако ова криза још овако устраје, нама у Србији неће бити нужно комуно препоручивати, она ће се и сама мећу нас увући без сваке ларме“.

То је било доба Светозара Марковића, проповедника комуне, на шта Гарашанин прави алузију.

Јесће ли ветчица...

... добром говорнику који може да изговори 150 речи у минуто било би потребно 38 година да сваки дан говори по 8 часова да би изговорио милијарду речи.

... стари Египћани пи сали су насталим које су правили од сагореле смоде дрвета оморице растворене у води.

... оклопе код Срба прва помиње Ана Комнена (1081—1118) пер-

ка византијског цара Александра у делу о свом оцу

... За највиши град на свету сматра се Серо де Паско, у Перуу, који лежи на 4.350 метара, на висини која одговара Мон Блану.

... аутомобилски мотор боље вуче ноћу јер је тада ваздух хладнији дакле гушћи па је

тежина усисане мешавине ваздуха и бензина од које зависи рад мотора, много већа.

... дивље животиње имају знатно веће срце од домаћих животиња одговарајуће величине и тежине. Што је живот дивље животиње борбенији, бржег темпа и разноврснији, то је и срце веће.

... почетком 16. века Задар је био најнасељенији град на нашем Јадрану. Он је у то

време имао 7775 становника, Дубровник око 6000, а Сплит тек нешто око 2.000.

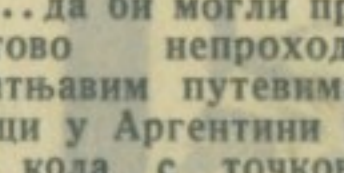
... француски драмски писац Александар Арди (1570—1632) написао је преко 600 позоришних комада од којих су сачувана свега 34. Арди је био први француски писац који је живео од позоришта.

... рунолист или еделвајс биљка коју називају кралицом алпског цвећа пореклом је с Хималаја.

... први податак о употреби угља у практичне сврхе потиче из Грчке још пре 2.250 година. У време Аристотела ковачи су употребљавали „прни срдљиви камен“.

... да би могли проћи готово непроходним блатавим путевима, сељаци у Аргентини граде кола с точковима

високом 2,44 метра. За ова кола потребна су најмање три до четири вола.

... писани знак за тон зове се нота или кајда, што је настало од француске речи cahier (белешка, свеска) па је даље добијено и кајдана — свеска са нотним системом.

НАПРАВИ САМ

ФОНТАНА

Ако се будете придржавали наших упутстава направите сами малу фонтану. Набавите једну велику теглу са глатком ивицом на грлину, једну обичну бочицу са запушчаем од пласте, једну капалку (пипету), сневу

и упијаћу хартију. Прободите запушчај једним угрелним ексером да бисте кроз рупу провукли пипету, окрену туз ужим делом горе. Проверите да ли је то херметички урађено на тај начин што ћете дунути кроз пипету; ако не свира — онда је добро.

Бочицу до половине напуните водом и пипета у њој треба да буде потопљена само 1 до 2 см. Натопите доbru водом неколико листова упијаће хартије, и, пошто сте запалили сневу, прислоните отвор тегле на њих да не би ваздух улазио унутра. Снева ће се ускоро угасити јер ће нестати кисеоника. Пошто је притисак ваздуха у тегли на тај начин смањен а остао већи у бочици вода ће у виду фонтане избити кроз пипету.

ПЕРГАМЕНТ

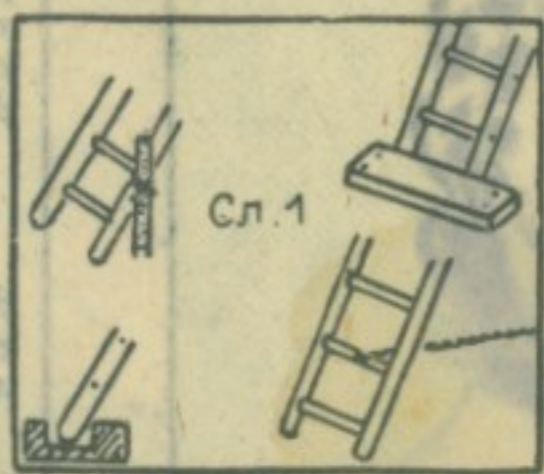
Познато је да се у домаћинству употребљава пергамент папир, али се мало ко интересује како се он прави. Овим папиром затварају се флаше у којима се налази конзервисано воће и поврће.

Пергамент се, у ствари, добија на овај начин: узме се боља врста порозног папира, а најбоље је ако се употреби филтрат папир. Тај папир држи се кратко време замочен у разређену сумпорну киселину (73% или један део воде и 4 дела сумпорне киселине).

Сумпорна киселина на површини папира претвара спољни слој целулозе у амидол (он је сличан скробу) који затвори све шупљине на папиру.

Да би се одстранила сва сумпорна киселина која није ступила у хемиски процес, потребно је да се испере амонијачном водом.

Да бисте били сигурни...

Да бисте се осећали сигурни на лестницама потребно је да знате неколико ствари:

Лестнице се наслањају уз зид али не смеју бити ни сувише ни мало нагнуте; треба да су удаљене од зида за једну четвртину своје дужине.

Поред тога увек треба да буду осигуране на један од четири начина приказана на слици 1. Ако то није могуће, привезите их на горњем делу као што се види на слици 2. Кад су везане доле немојте никад користити прву пречагу јер вам није нужно, јер се она од превелике употребе брзо и прва ломли.

Кад се пењете на лестнице увек стањите на лево или десну страну пречаге, никад у средину, јер су крајњи чвршћи од ње.

Немојте никад да користите лестницама чије су пречаге, или само неке од њих, замењене нечим другим: даском, шпиком и сличним.

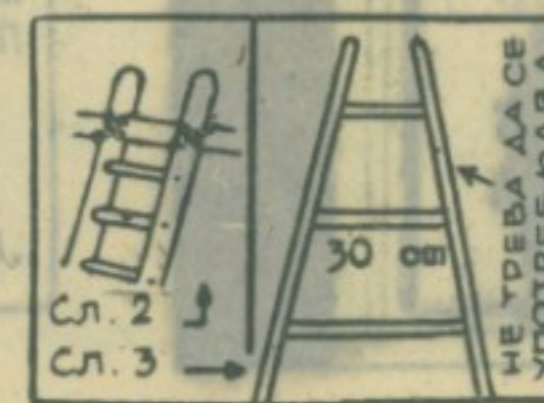
Има и лестница уских при врху а широких при дну; обично су предвиђене за тупле лестнице. Последња пречага на врху, која је најкраћа, не треба да се употреб-

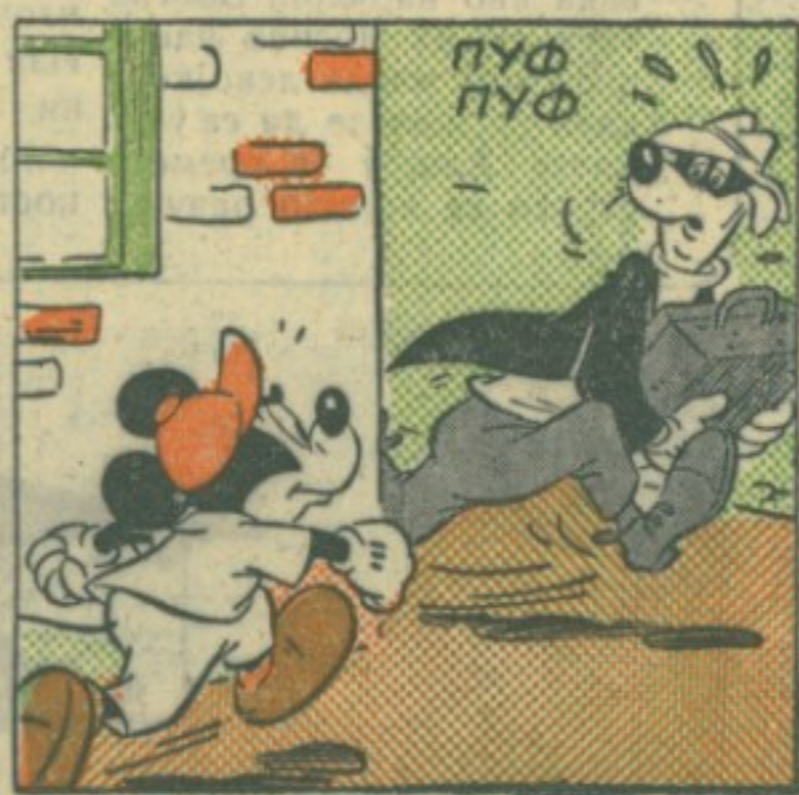
љава уколико нема више од 30 сантиметара (слика 3).

И дупле лестнице треба да буду привезане чврстим ужетом које ће држати обе поље.

Да бисте увек били сигурни у исправност лестница најбоље је да су необојене, јер фарба крије неку пукотину или прелом што може да изазове несрећан пад.

На крају још једном бисмо хтели да подучемо: при прављењу лестница као и при пењању треба бити обазрив јер се могу десити несреће које су чешће него што се мисли.

Ква-Ква!

уређује Паја Патак

КАД ОН ПЛАЊА

Хорације, Понај и Пера Ждера мезетли у једној кафаници. Док је Понај разговарао са једним познаником, Пера Ждера је журно брисао нешто у јеловнику.

— Шта радиш? — чудно се Хорације.

— Ништа, вечерас морам ја да платим, на због тога из јеловника бришем све што је скуље од 150 динара.

НИЈЕ ИХ ИЗГУБИО

У једној тучи, која се десила негде у бомбајском пристаништу, избили Понају два зуба.

— Па ти си изгубио два зуба! — згрнули се пријатељи. — Треба да тужиш да ти надокнаде вредност изгубљених зуба!

— Али ја их нисам изгубио! — брани се Понај.

— Него!? —

— Нисам их изгубио, већ сам их прогутао.

У ПУТУЈУЋЕМ ПОЗОРИШТУ

— Друже директоре, не можемо да играмо „Отеца“, нестало нам је црне масти за обућу — каже Понај.

— А имамо ли жуте?

— Имамо.

— Онда ћемо играти „Гејму“.